

Aan de orde is de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten met het oog op het omvormen van het Associate degree-programma tot zelfstandige opleiding en het toevoegen van het niet-bekostigd onderwijs aan het diplomaregister (Wet invoering associate degree-opleiding) (34678).

De voorzitter:

Ik verontschuldig mij voor deze Engelse termen, maar dat komt omdat de opleiding formeel zo heet. We gaan proberen om er de vaart in te houden vandaag. Ik geef het woord aan de eerste spreker van de zijde van de Kamer, de heer Duisenberg namens de VVD-fractie.

De algemene beraadslaging wordt geopend.

De heer Duisenberg (VVD):

Voorzitter. De VVD is zeer enthousiast over deze wet om de associate-degree groter te maken in Nederland. Ad-trajecten zijn specifiek voor mbo-studenten, maar ook voor havisten overigens, een interessante manier om door te leren in het hbo. Het is een extra specialisatie bovenop het mbo-diploma. Door de tweejarige studie is de opleiding uitermate toegankelijk. Doordat de opleiding uitermate toegankelijk is, is zij ook veel aantrekkelijker voor mbo-afgestudeerden. Niet voor niets geven de studenten aan de Rotterdam Academy, de Ad-opleiding van de Hogeschool Rotterdam die het best ontwikkeld is, aan dat wanneer zij niet de Ad-opleiding zouden doen, zij waarschijnlijk geen andere opleiding in het hoger onderwijs hadden gedaan. Aangezien de Ad ook een tussenstap kan zijn richting een hbo-bachelor voor veel mbo-afgestudeerden, hebben wij het vandaag in feite over een deel van de oplossing voor een veel breder probleem, namelijk de doorstroom van het mbo naar het hbo. De Ad vervult daarmee een belangrijke emanciperende functie. Daarom is het extra jammer dat de groei de afgelopen jaren zo beperkt is gebleven. Sinds 2006 — meer dan tien jaar geleden — kunnen hogescholen Ad's aanbieden, maar de groei is minimaal geweest. Vandaag zijn er 7.000 studenten in een Ad-traject en dat is slechts 2% van de hbo-studenten. Ook de OESO signaleert dat Nederland relatief weinig associate degrees heeft. In vergelijking met landen als Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk is het in Nederland nog niet een twintigste. Hoewel de inzet van de Hogeschool Rotterdam een kentering leek te geven, bleef het sleuren voor de voorzitter van deze hogeschool om zijn collega's te motiveren om zich ook op Ad's te gaan richten. Ook uit het mbo en met name van mbo's in grote steden, vakscholen en agrarische mbo's (aoc's) hoor je dat het moeizaam is en dat de vraag naar Ad's vaak niet vervuld wordt.

De OESO signaleert dit ook in de skills review. Daarin staat namelijk dat Nederland ten opzichte van andere landen bijzonder weinig Ad's heeft en concludeert het volgende. Ik heb het citaat vertaald. Internationale ervaring suggereert dat kortecyclusprogramma's zoals de Nederlandse associate degree meer succesvol zijn in landen waar een set aan instituties naast de universiteiten en hogescholen ze aanbieden, bijvoorbeeld Fachschulen in Duitsland — dat heb ik niet vertaald — en VET-colleges en Kollegs in Oostenrijk. Associate degrees zijn minder succesvol in landen waar professionele universiteiten, hogescholen, volgens de OESO de key agents zijn. Andere instituties kunnen meer geneigd zijn om associate degrees op te zetten. Tot zover het citaat uit het OESO-rapport.

Ik denk dat wij vandaag de kans hebben om meer Ad's te krijgen, wat wij allemaal willen. Zoals ik al zei, is dit goed voor de verdieping van de studie van mbo'ers en de doorstroom naar het hbo. Dit wetsvoorstel lost een belangrijk knelpunt op, namelijk door de associate degree nu wel een zelfstandige positionering te geven, binnen de Wet hoger onderwijs en losgekoppeld van de

bestaande verwante hbo-bachelor. Echter, volgens dit wetvoorstel moet er wel sprake zijn van reeds aangeboden andere hbo-bachelors. Het is dan wel mogelijk voor mbo en hbo om de Ad samen op te zetten, maar onder de verantwoordelijkheid van de hogeschool en gebonden aan een maximum van 50% van het onderwijs binnen de mbo-instelling. Waarom die 50%? De VVD zou graag nog meer belemmeringen willen wegnemen en meer ruimte willen geven om het mbo in positie te brengen en erbij te betrekken. Daarom heb ik een amendement ingediend — dat is mijn eerste amendement — en dat wil ik hier toelichten.

De minister heeft als leidend principe in het wetsvoorstel — ik citeer — dat de Ad wordt aangeboden in een omgeving waarin ook hbo-bacheloronderwijs en praktijkgericht onderzoek plaatsvinden. Dit is ook de belangrijkste insteek van de Vereniging Hogescholen als zij reageert op mijn amendementen. De Vereniging Hogescholen zegt: "De Ad-opleiding moet zo veel mogelijk worden aangeboden in een omgeving waarin ook hbo-bacheloropleidingen en praktijkgericht onderzoek plaatsvinden. Ad-opleidingen die worden aangeboden in een andere setting dienen een uitzondering te zijn. Dit om te garanderen dat studenten in aanraking komen met een hbo-studieklimaat."

Ik begrijp dat dit voor hogescholen die aangesloten zijn bij de Vereniging Hogescholen een heel logisch uitgangspunt is. Ik vraag me echter af wat dan precies een hbo-studieklimaat is. Is dat per se een betere omgeving om een of andere reden? Is dat zo doorslaggevend? Is vast te stellen wat het is? Aan de Rotterdam Academy aan de Pieter de Hoochweg in Rotterdam zaten alleen associate degrees en de docenten gingen naar dat gebouw toe. Is studieklimaat niet erg subjectief en afhankelijk van de situatie, zo vraag ik mij af. Dat klimaat kan heel goed zijn bij het ene hbo, maar bij het andere niet. Een associate degree kan nog veel ambitieuzer zijn. Dat zie je ook veel op bijvoorbeeld de vakscholen in het mbo, waar door de focus en de kleinschaligheid juist een ambitieuze sfeer wordt gecreëerd. Een specialistisch mbo of een agrarisch mbo, een aoc, kan soms veel beter in een onderwerp zitten of veel beter al aanwezige contacten hebben met bijvoorbeeld het beroepenveld. Waarom dus die 50%? Ik snap dat niet. Waarom was het niet 60%, 40%, 80% of 20%? De 50% is wat mij betreft arbitrair en belemmert onnodig nieuwe Ad's. Daarom stel ik in mijn eerste amendement voor om die 50% te schrappen. Ik wil mijn collega's er daarbij op wijzen dat het gewoon binnen de WHW blijft. De minister moet ermee instemmen. De hbo-instelling moet ook instemmen en doet de aanvraag zelf. Er gelden dezelfde eisen als voor elke andere associate-degreeopleiding die volledig op een hbo wordt gegeven.

Dan mijn tweede amendement. Daar kan ik kort over zijn.

De voorzitter:

Een ogenblikje. Volgens mij heeft de heer Van der Molen van de CDA-fractie een vraag over het eerste amendement.

De heer Van der Molen (CDA):

De heer Duisenberg verwijst heel erg naar het klimaat op het hbo. Het is de bedoeling dat de mbo'ers of havisten die voor een associate degree kiezen de stap naar het hbo zouden kunnen zetten, omdat ze kunnen proeven aan de omgeving. Juist die stap vindt het CDA heel belangrijk voor hen. Hoe zit u daar namens de VVD in, mijnheer Duisenberg? Dat koppelt u namelijk wel los als u het bij een mbo onderbrengt, in theorie.

De heer Duisenberg (VVD):

Het is belangrijk dat men die stap kan maken, maar we zetten het niet voor niets neer als een zelfstandige opleiding. Als we het nu helemaal inkapselen en zeggen dat het voor minimaal de helft in een hbo-omgeving moet worden gegeven, krijg je ook dat veel Ad's niet van de grond komen en dat veel studenten er niet voor kiezen om een Ad te doen. Dan ben je nog verder van huis dan wij allebei willen.

De heer Van der Molen (CDA):

Wij willen inderdaad allebei dat zo veel mogelijk jongeren voor een associate degree kiezen als dat bij hen past en ze dat willen. Ik heb nog een vraag over het amendement die daarmee samenhangt en ook met de kritiek vanuit het hbo. Als 99% van zo'n Ad wordt ingevuld door een mbo en slechts die 1% van de examinering door het hbo wordt gedaan, is dat dan eigenlijk geen gekke vorm? Je laat een hbo, een instelling, examineren, terwijl die niet garant of volledig garant kan staan voor de kwaliteit van de opleiding zelf. Daar geeft u geen invulling aan. Hoe ziet u dat?

De heer Duisenberg (VVD):

Ik vind het sowieso gek om een percentage te noemen. Daarom doe ik het zelf ook niet. Het principe is dat dit een opleiding is die wordt opgezet binnen het hoger onderwijs. De opleiding moet nog steeds worden opgezet vanuit een hogeschool of een rechtspersoon voor hoger onderwijs. Dat moet dus nog steeds, ook als mijn amendement wordt aangenomen. Het blijft dus een stuk onderwijs dat door een hogeschool, een mbo-school of wie dan ook gezamenlijk wordt vormgegeven. Ik vind het dus sowieso erg arbitrair om een percentage te noemen.

De heer Futselaar (SP):

Ik heb wel begrip voor de redenering van de heer Duisenberg. Ik vind 50% ook wat arbitrair klinken, dus dat kan ik me voorstellen. Maar als hij de vraag stelt wat een hbo-studieklimaat is, vraag ik me af of niet juist het meest belangrijke is dat het onder een hbo-instelling valt. Voor de emanciperende functie van het Ad-diploma is het belangrijk dat een student kan zeggen: het zit onder een hbo-instelling, ik ga naar het hbo. Misschien is hij wel de eerste in zijn familie die naar het hbo gaat. Misschien is dat wel het meest belangrijke, belangrijker dan de leersfeer of wat dan ook. De student kan zeggen: ik ga naar de Hogeschool Rotterdam, of naar Rotterdam Academy. Daarom ben ik toch wat terughoudend als mij wordt gevraagd om dit te steunen. Misschien kan de heer Duisenberg daar zijn visie op geven.

De heer Duisenberg (VVD):

Bij die Rotterdam Academy heb ik zelf drie jaar geleden de opening van het collegejaar gedaan. Dat zijn puur Ad-opleidingen. Daar zit je dus niet specifiek bij een hogeschool. En de ambitie knalde daar het gebouw uit. Het principe blijft dat het een opleiding is in het hoger onderwijs die gezamenlijk met een hogeschool of een rechtspersoon hoger onderwijs — het kan ook particulier zijn — wordt opgezet. Je wilt daar het beste studiekeelimaat neerzetten dat past bij die studenten. Het moet ook voldoen aan de kwaliteitsvoorwaarden van dat EQF-niveau 5, en ook binnen de accreditatievoorwaarden van de Wet op het hoger onderwijs. Ik ga even terug naar dat OESO-rapport. Daarin staat dat een van de redenen waardoor het in Nederland niet zo is gegroeid, het feit is dat we instituties niet de ruimte hebben gegeven om het vorm te geven. We hebben dus niet de ruimte en het vertrouwen gegeven aan verschillende instituties om dit vorm te geven. Ik denk dat we onnodig een belemmering opwerpen en dat daardoor initiatieven bij verschillende instellingen achterwege zullen blijven, of dat studenten er niet voor zullen kiezen. Over een paar jaar hebben we dan spijt. Het enige wat ik wil doen, is deze belemmering wegnemen.

De voorzitter:

U vervolgt uw betoog.

De heer Duisenberg (VVD):

Dat was eigenlijk wat ik wilde zeggen over mijn eerste amendement.

Over mijn tweede amendement kan ik verder kort zijn, want het is in lijn met wat ik hiervoor heb gezegd. Ik wil ook voorstellen om de belemmering weg te nemen dat er bacheloronderwijs moet worden gegeven. Ik wil regelen dat het ook mogelijk is dat een instelling zich volledig specialiseert op

associate degrees. En ook hier geldt weer dat een hogeschool of rechtspersoon voor hoger onderwijs dat initiatief moet nemen. Immers, de associate degree is een zelfstandige opleiding die wordt aangeboden binnen de WHW. Dat principe blijft onverkort staan.

Ik rond af. Ik begon mijn betoog met de grote behoefte te benadrukken aan een zelfstandige opleiding op het niveau van associate degree. Die grote behoefte voelen we allemaal. Ik heb ook gezegd dat we moeten constateren dat de groei in de afgelopen tien jaar teleurstellend is geweest. Ook heb ik geconstateerd dat we het hier in feite hebben over het belangrijke onderwerp van de doorstroom van mbo naar hbo. De Ad heeft daarmee een belangrijke emanciperende functie, die we zo veel mogelijk moeten willen faciliteren. Dus laten we niet nog eens tien jaar verliezen door nog steeds onnodig belemmeringen op te werpen. Ik zou dat een groot verlies vinden voor al die studenten die straks toch geen Ad kunnen gaan doen, of er niet voor kiezen om zo'n opleiding te volgen. Ik zou het ook een groot verlies vinden voor al die opleidingen die geen Ad kunnen opzetten, en voor al die werkgevers die graag mensen op opleidingsniveau EQF-5 hadden aangenomen. Laten we instellingen de ruimte en het vertrouwen geven, en laten we de associate degree de volledige ruimte geven om te groeien.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan de heer Van Meenen, want we hebben de volgorde van de sprekers enigszins aangepast. Na de heer Van Meenen zal de heer Bisschop spreken. Daarna gaan we weer het rijtje af volgens de sprekerslijst. De heer Van Meenen spreekt namens D66.

De heer Van Meenen (D66):

Voorzitter. Kansen voor iedereen, dat is de titel van het verkiezingsprogramma van D66. De gedachte achter die titel is dat iedereen de kans moet krijgen om zich volledig te ontwikkelen. Nu gaat dat vaak mis bij de overstapmomenten in het onderwijs, bijvoorbeeld tussen het primair en het voortgezet onderwijs, tussen het voortgezet onderwijs en het mbo of het hoger onderwijs en tussen het mbo en het hbo. De associate degree moet die stap makkelijker maken voor studenten. Het geeft mbo'ers meer kansen om zich te ontwikkelen en het verbetert hun kansen op de arbeidsmarkt. Met dit wetsvoorstel wordt de associate degree een zelfstandige opleiding, waardoor het een aantrekkelijke route kan zijn voor mbo'ers of voor werkenden die verder willen leren.

Ik ben blij dat de minister het wetsvoorstel heeft onderbouwd door onder andere te kijken naar automatisering en digitalisering en wat voor invloed die de komende jaren zullen hebben op de arbeidsmarkt. Dat onderwerp is voor mijn partij heel belangrijk en blijft hier vaak onbelicht. Digitalisering biedt veel kansen. Gister bijvoorbeeld bleek dat een kwart van de ICT-bedrijven kampt met een tekort aan personeel. Daar liggen dus kansen voor mensen die zich laten omscholen tot ICT'er. Maar er zijn ook risico's. De komende jaren en decennia zullen steeds meer banen worden geautomatiseerd. Dat is niet iets om bang voor te zijn, maar we moeten ons er wel op voorbereiden en ervoor zorgen dat we mensen de juiste mogelijkheden bieden voor omscholing. De associate degree is ook hiervoor een deel van de oplossing.

Ik heb nog wel mijn twijfels over het feit dat voor een tweede associate degree het instellingscollegegeld in plaats van het wettelijk collegegeld betaald moet worden en over de mate van selectie die mag plaatsvinden, maar beide discussies zijn zaken die we binnen het hele hoger onderwijs moeten regelen en niet alleen voor de associate degree. Wat D66 betreft gaan we ervoor zorgen dat een tweede studie ook betaalbaar wordt en dat er alleen geselecteerd mag worden bij opleidingen met een gebrek aan perspectief op de arbeidsmarkt.

Mijn fractie kijkt positief naar deze wet, maar zoals zo vaak hangt het succes af van de uitvoering. Zo zal bijvoorbeeld de samenwerking tussen mbo- en hbo-instellingen en het bedrijfsleven gestimuleerd moeten worden om goede associate degrees te ontwikkelen. Zo'n samenwerking kan vormgeven

worden in regionale associate colleges. Is de minister dit met mij eens? En hoe gaat zij deze samenwerking stimuleren?

Daarnaast moet de associate degree ook een aantrekkelijke route worden voor studenten om na afronding door te gaan voor een hbo-bachelor. Hbo-instellingen moeten daarvoor de ruimte bieden, bijvoorbeeld door vakken te erkennen. Is de minister dit met mij eens en hoe zorgt ze ervoor dat dat gestimuleerd wordt?

Ten slotte moet de associate degree echt bekend worden bij bedrijven, zodat ze weten wat het niveau is van de werknemers die ze aannemen. Dat maakt de associate degree ook aantrekkelijker voor studenten, omdat het hun kansen op de arbeidsmarkt verbetert. De minister gaat hierover voorlichting bieden samen met VNO-NCW. Nu heb ik in het recente verleden bij een belangrijk wetsvoorstel weleens meegemaakt dat de voorlichting nog niet helemaal perfect was. In mijn tekst heeft een medewerker nu tussen haakjes geschreven: leenstelsel, tongue in cheek. Ook de voorlichting bij studiekeuze laat nog weleens te wensen over. Hoe gaat de minister voorkomen dat dat nu ook het gevolg is? De voorlichting is immers cruciaal voor het slagen van de associate degree.

Ik heb nog een vraag over de nota van wijziging. Daarin wordt de aansluiting van hogeronderwijsinstellingen op het Basisregister Onderwijs en het diplomaregister geregeld. Dat is op zich heel goed, maar ik maak me een beetje zorgen om één zin in de toelichting. Er staat dat het "ook voor andere beleidsdoeleinden" van belang kan zijn om toegang te hebben tot deze persoonsgegevens. Nou is doelbinding een belangrijk principe in privacywetgeving. Je mag gegevens alleen voor een bepaald doel verzamelen en niet eerst verzamelen en daarna een doel bedenken. In de nota staat nu als doel geformuleerd: de uitvoering van aanmeldings- en inschrijvingsprocedures. Kan de minister mij geruststellen en toezeggen dat de toegang tot de registers alleen hiervoor gebruikt wordt?

Tot slot nog kort iets over de amendementen van de heer Duisenberg. Het ene regelt dat mbo-instellingen zelf de gehele associate degree moeten kunnen aanbieden. Het andere regelt dat de bekostigde hogeronderwijsinstelling of een rechtspersoon hoger onderwijs ook kan bestaan als men alleen associate degrees aanbiedt. Ik heb in mijn betoog twee doelen geformuleerd: het verbeteren van de overgang van mbo naar hbo en het verbeteren van om- en bijscholingsmogelijkheden voor werkenden. Ik denk dat het niet goed is voor die overgang als een mbo-instelling de gehele associate degree verzorgt. Ik sluit dan aan bij het korte interruptiedebat dat plaatsvond tussen de heer Van der Molen en de heer Duisenberg. Ik ben dus geen voorstander van het amendement.

Wat het tweede amendement betreft wacht ik de reactie van de minister af. Ik kan mij voorstellen dat zeker de private aanbieders van hoger onderwijs zich kunnen gaan richten op de omscholing van werkenden door alleen associate degrees aan te bieden, maar dan moet die behoefte er wel zijn. Anders lossen we met dit amendement een probleem op dat niet bestaat. Kan de minister aangeven of zij signalen heeft ontvangen van bekostigde of private instellingen die zich willen richten op het aanbieden van associate degrees alleen? Ik weet zelf dat bijvoorbeeld de AOC Raad heeft gezegd dat er behoefte is om dit te kunnen doen. Ik hoor graag van de minister of dit een algemene regel moet worden. Hoe interpreteert zij dit amendement? Mijn neiging is om het, als het al mogelijk wordt, alleen bij hoge uitzondering te doen.

De heer Duisenberg (VVD):

De reactie op het tweede amendement horen we nog. Ik zou zeggen: zo veel mogelijk ruimte. Dat zijn woorden die u zelf ook vaak gebruikt. Vertrouw het onderwijsveld, zou ik zeggen. Over het eerste amendement het volgende. Het amendement stelt niet voor — dat staat er zeker niet in — dat het vanuit alleen het mbo mogelijk moet zijn om een Ad op te zetten. Het blijft iets voor een hogeschool. Het amendement gaat wel over de arbitraire 50%. Ik wil even de link te leggen met de associate

colleges, die samenwerking tussen mbo en hbo. Bent u het met mij eens dat het, als je zo'n associate college krijgt, een samenwerking dus tussen mbo en hbo, jammer is als je dat al vooraf gaat beperken in de wet door te stellen dat minimaal 50% van het onderwijs verzorgd moet worden door het hbo, in een omgeving waar ook hbo-bacheloronderwijs en praktijkgericht onderzoek plaatsvinden? Dan stel je dus vooraf voorwaarden in de wet. Dat is beperkend voor die mooie associate colleges die u graag ziet, mijnheer Van Meenen.

De heer Van Meenen (D66):

De heer Duisenberg weet dat ik een huiver heb voor Haagse normen. Dit is er zo een. Ik begrijp dat heel goed. Tegelijkertijd ben ik het blijkbaar met de heer Van der Molen eens, en dus niet met de heer Duisenberg, dat het wel goed is voor de status van de associate degree als een en ander plaatsvindt in een hbo-omgeving. Ik heb uw bijdrage ook gehoord, zeg ik tegen de heer Duisenberg. U stelt de vraag wat dat precies is. Dat is bijvoorbeeld een hbo-instelling. Daar moeten we toch wel van uitgaan; over vertrouwen gesproken. Dus ja, 50% is altijd lastig. Voor mij hoeft het niet met een schaarstje geknipt te worden, maar die relatie met een instelling die ook bacheloronderwijs verzorgt, vind ik wel noodzakelijk.

De heer Duisenberg (VVD):

Met die randvoorwaarden die nu worden gesteld in de wet, die Haagse norm dus, wordt wel een restrictie opgelegd aan mooie initiatieven vanuit het onderwijs. Dat kan betekenen dat er voor bepaalde opleidingen geen associate degrees ontstaan of alleen associate degrees voor opleidingen waarvan de hogeronderwijslocatie op een verre afstand van studenten is, waardoor die er uiteindelijk voor kiezen om ervan af te zien. Het zal dan belemmerd werken, terwijl wij die potentie juist zo veel mogelijk willen benutten.

De heer Van Meenen (D66):

Het is ingewikkeld, dat ben ik met de heer Duisenberg eens. Ik zie ook wel dat er goede dingen kunnen ontstaan, ook als de regels wat anders zijn. Ik ben altijd van het adagium "je moet niet te veel regels hebben; je moet vooral uitzonderingen kunnen hebben op de regel", maar volgens mij wordt door dit amendement de hele regel weggehaald. Dat vind ik nogal wat. Ik zou mij dus op iets anders willen richten. Vandaar mijn vraag aan de minister in welke gevallen zij de noodzaak of in ieder geval een heel scherpe vraag vanuit instellingen ziet om tot dit soort maatregelen over te gaan. Dan kunnen we daar wellicht iets mee, maar om die hele regel overboord te gooien, dat vind ik nogal wat.

De voorzitter:

Daarmee was u aan het eind van uw bijdrage gekomen. Dan geef ik het woord aan ...

De heer Van Meenen (D66):

Staat u mij toe om nog iets te zeggen, voorzitter. Om allerlei redenen moet ik nu de vergadering even verlaten. Dat zijn heel goede redenen; daar mag u van uitgaan.

De voorzitter:

Daar ga ik van uit.

De heer Van Meenen (D66):

Wij zullen het debat uiteraard blijven volgen, want zoals ik al zei, zijn we ook heel geïnteresseerd in de antwoorden van de minister.

De voorzitter:

Soms is het niet anders. U bent geëxcuseerd. Dan geef ik de heer Bisschop van de SGP het woord voor zijn inbreng in eerste termijn.

De heer Bisschop (SGP):

Voorzitter. Allereerst dank aan de collega's die zo bereidwillig zijn om ook mij een hogere plaats op de sprekerslijst te gunnen, want ik zit met een vergelijkbaar probleem als de collega van D66.

Tussen wal en schip vallen, dat gevoel kan een mbo'er hebben die na zijn opleiding behoefte heeft aan verdere scholing, terwijl de stap naar een volledige hbo-opleiding als al te groot wordt ervaren. Het zou mooi zijn als er een tussenweg zou zijn tussen het mbo en het hbo. Die tussenweg is er momenteel in de vorm van de zogeheten associate degree. In de praktijk blijkt echter dat deze tussenweg een smal paadje, om niet te zeggen een soort geitenpaadje is. Het blijft zoeken naar de specifieke meerwaarde van deze opleiding.

De SGP is positief over het wetsvoorstel om een zelfstandige positie van de associate degree te regelen. De bedoeling is dat daardoor de aantrekkelijkheid van de opleiding toeneemt. Met betrekking tot de bekendheid van de associate degree is er nog genoeg werk aan de winkel. Mijn eerste vraag gaat daarover. Is de minister van mening dat de aanduiding "associate degree" helpt om de bekendheid en de vertrouwdheid met deze opleidingsvorm te vergroten? Ik kan mij niet helemaal aan de indruk onttrekken dat de term niet bijster geschikt is om gevoelens van herkenning los te maken en allerlei positieve associaties op te roepen. Misschien moeten we zoeken naar een andere aanduiding. Ik hoor graag de minister daarover.

De SGP heeft een paar vragen over de manier waarop de associate degree in het wetsvoorstel wordt gepositioneerd. De regering ziet de opleiding duidelijk als een onderdeel van het hoger onderwijs. Hulde! Mee eens. Tegelijkertijd is het mogelijk om de opleiding in de praktijk maar liefst voor de helft in het middelbaar beroepsonderwijs vorm te geven. Hoe verhoudt die theoretische positionering zich tot de mogelijke praktijk? Waar komt die norm van 50% eigenlijk vandaan? Is die norm puur symbolisch en indicatief of zouden er in de praktijk daadwerkelijk problemen ontstaan als het aandeel van het mbo bijvoorbeeld 70% zou worden? Kortom, op dat punt hebben we wel behoefte aan een nadere toelichting.

De SGP vraagt zich ook af of de inhoudelijke eisen voldoende ruimte bieden om de associate degree een aantrekkelijker optie te laten zijn. De regering kiest voor een studieduur van 120 punten. Dat gaat dus om twee studie jaren. Waarom moet dat zo strikt geregeld worden? Het is de vraag of de lengte en de meerwaarde van deze opleiding voldoende met elkaar in verhouding zijn. Heeft een tweejarige opleiding voldoende te bieden in de concurrentie op de arbeidsmarkt of zouden studenten toch eerder en makkelijker voor een volledige hbo-opleiding kiezen? Ik zou daar graag meer over horen van de minister.

Het wetsvoorstel kent ook nog een vreemde eend in de bijt, namelijk de adviescommissie die de minister moet bijstaan bij ingrijpende besluiten over het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van instellingen. De commissie is het gevolg van een uiterst flexibele houding van de Eerste Kamer in wat door de Eerste Kamer zelf als een principiële punt wordt gezien. Nu wordt dit punt als een nota van wijziging in dit wetsvoorstel gevoegd. Dat is een originele route, maar je zou kunnen zeggen op grond van de toezegging van de regering in de Eerste Kamer dat dit onderdeel in samenhang beoordeeld moet worden met het wetsvoorstel dat reeds is aangenomen in de Eerste Kamer. Eigenlijk is de nota van wijziging een soort novelle op de andere wet. Gezien de hele gang van zaken zou de SGP het niet vreemd vinden als de Raad van State op dit punt opnieuw om advies zal worden gevraagd.

Als het gaat om de samenstelling van de adviescommissie, signaleert de SGP een zekere eenzijdigheid. De regering geeft aan dat in de ministeriële regeling zal worden bepaald dat de commissie moet beschikken over deskundigheid inzake het onderwijsrecht en gelijke behandeling. Voor andere expertise zal de commissie eventueel externen inschakelen. Dat de commissie zelf

kundig moet zijn op het terrein van onderwijsrecht, ligt natuurlijk voor de hand. De keuze voor gelijke behandeling als specialisme is in onze optiek echter nogal willekeurig vanuit het brede maatschappelijke perspectief, het perspectief van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Gelet op de problemen die we tot nu toe kennen, ligt het niet eens zozeer voor de hand om het specialisme te richten op gelijke behandeling. Ik noem het volgende voorbeeld. Bij de islamitische universiteit in Rotterdam spelen bijvoorbeeld veel meer de grenzen van de vrijheid van meningsuiting. Verder kan worden gedacht aan de vrijheid van godsdienst, de vrijheid van vereniging en de academische vrijheid. De SGP pleit er dus voor om de expertise die de commissie zelf in huis moet hebben, niet bij voorbaat te beperken tot alleen gelijke behandeling, maar om daarbij ook het bredere spectrum van grondrechten in het oog te houden.

Het wetsvoorstel geeft aan dat commissieleden moeten voldoen aan de vereisten voor benoembaarheid als rechterlijk ambtenaar. Ik zou daar graag een nadere toelichting van de regering op willen. Wordt daarmee slechts bedoeld dat de commissieleden een juridische opleiding afgerond moeten hebben? Dat lijkt dan wel erg mager. In dat geval is het wel erg ingewikkeld om hiervoor te verwijzen naar de Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren. Als dat niet het geval is, welke nadere beroepsvereisten zijn dan bedoeld? De Wet rechtspositie rechterlijke ambtenaren kent namelijk de mogelijkheid om voor allerlei uiteenlopende functies nadere eisen te stellen. Het is in onze beleving van belang dat hier in dit stadium duidelijkheid over bestaat, zodat we er later niet eindeloze discussies over krijgen, discussies die in feite de geloofwaardigheid van zo'n adviescommissie kunnen aantasten. We zien dan ook uit naar een toelichting van de minister op dit punt.

Ik zeg u zeer veel dank voor uw bereidwilligheid. Weet dat ik met weemoed in het hart u allen zal gaan verlaten. Dat voelt iets als het in de steek laten van al deze vrienden en vriendinnen, maar ik verman mij en ik ga straks. Maar uw antwoorden worden ademloos gevolgd, minister. Daarvan kunt u verzekerd zijn.

De voorzitter:

U zegt terecht "straks", mijnheer Bisschop. Dat klopt, want u bent nog niet van de Kamer af, aangezien de heer Duisenberg een vraag voor u heeft.

De heer Duisenberg (VVD):

Ja, ik wil vragen of de heer Bisschop wil blijven.

De heer Bisschop (SGP):

Ik dacht: de heer Duisenberg begint over zijn amendementen!

De heer Duisenberg (VVD):

Nee. Ik hoor de heer Bisschop aanslaan op die 50%. Ik voel mij geroepen om die discussie nog even wat helder te krijgen, ook omdat het voor mij een belangrijk punt is. Ook de heer Bisschop vroeg waar die 50% vandaan komt en of dat geen 30% of 70% moet zijn. Diezelfde vraag had ik: is het geen Haagse norm die alleen maar onnodig belemmert? Ik heb een vraag naar aanleiding van de plannen van Aeres Hogeschool met het Groenhorst College in Barneveld met betrekking tot een mogelijke Ad voor praktijkmanager veterinaire. Zou dat een voorbeeld kunnen zijn van een AD die eigenlijk belemmerd wordt, als je met een Haagse norm zou vastleggen dat 50% in een hogeschoolomgeving moet worden gehouden? Het is toch jammer als dat soort initiatieven niet door zouden gaan?

De heer Bisschop (SGP):

Ja, eens. Ik kan mij ook voorstellen dat er nog even goed nagedacht wordt over een bepaalde bandbreedte of een zekere speelruimte bij de inrichting ervan, afhankelijk van de opleiding die het betreft. Het mbo-gebeuren kan in bepaalde gevallen iets meer accent krijgen dan het hbo-aandeel. Ik

zou daarover graag duidelijkheid willen hebben, vandaar die vraag. Het kan het concept versterken en de toegankelijkheid vergroten, naar mijn idee.

De heer Duisenberg (VVD):

Ja, dus wij zijn het eens. Het is goed om daarover door te spreken. Is de heer Bisschop het ook met mij eens dat het leidende, bovenliggende principe hierbij is dat het gaat om een opleiding op EQF5-niveau, die voldoet aan bepaalde kwaliteitsmaatstaven op grond van de Wet op het hoger onderwijs, en waarvoor een hogeschool de verantwoordelijkheid blijft dragen? Daar gaan we niet aan tornen, maar het is wel zo dat dit soort normen of percentages een beetje gek zijn.

De heer Bisschop (SGP):

Ja, ik heb aan het begin van mijn betoog gezegd dat er wat ons betreft echt een hbo-stempel op staat. Het valt dus onder de Wet op het hoger onderwijs. De vraag is hoe je dat precies vormgeeft. Dit geeft precies aan waar het spanningsveld ligt; tussen mbo en hbo. Je zoekt naar een oplossing waardoor een bepaalde categorie studenten bediend kan worden.

De voorzitter:

Ik geef het woord aan de heer Özdil, namens GroenLinks.

De heer Özdil (GroenLinks):

Voorzitter. Ons land is het land van kansen en van vooruitgang. Dat komt grotendeels ook door de manier waarop wij jonge mensen opleiden tot de arbeidsmarkt. Het beroepsonderwijs bestaat uit verschillende niveaus en is gebaat bij doorstroming tussen die niveaus. Van een mbo-2-opleiding tot het hbo, je zou alles moeten kunnen proberen om te vinden wat bij jou past. Zo zorgen wij ervoor dat bedrijven de arbeidskrachten krijgen die zij nodig hebben. Maar veel belangrijker: zo kunnen jongeren zelf hun plek vinden, tussen alle niveaus en opleidingen die ons land rijk is.

Voor werkenden die een extra opleiding willen doen of voor studenten die al een mbo-4-opleiding hebben afgerond, is een volledige hbo-opleiding van vier jaar soms overbodig, net als voor de middelbare scholier die snel wil doorstromen naar de arbeidsmarkt. Vandaar dat een associate degree een mooie plek zal innemen in het onderwijsaanbod. Deze is tevens een uitkomst voor werkenden die willen bijleren. Daarom ben ik blij dat een associate degree ook in deeltijd kan worden behaald.

Het associate-degreeprogramma bestaat natuurlijk al, maar krijgt door deze wet een eigen wettelijke status. Daarmee kan ook het bedrijfsleven uit de voeten. GroenLinks is dan ook positief over deze wetswijziging. De drempels in ons onderwijssysteem voor studenten die net aan een nieuwe opleiding beginnen, zijn de kwetsbaarste momenten voor die studenten. Dan vallen zij vaak uit en als de doorstroming niet goed geregeld is, stoppen ze met doorleren.

Juist voor studenten die na een associate degree een volledige hbo-opleiding willen volgen, moet die overgang gewaarborgd blijven. Zij moeten ook flink wat punten mee kunnen nemen naar het volgende niveau. Mijn collega Bisschop verwees er net al naar. Voorheen was de eis dat na een associate-degreeprogramma het afstuderen op een hbo maximaal 150 studiepunten, oftewel tweeënhalf jaar zou kosten. Is de minister van mening dat dit nu nog steeds het doel moet zijn en, zo niet, waarom niet? Als vervanging daarvan is er een verplichting voor hbo-instellingen opgenomen. Is het wel het doel van de associate degree om doorstroom naar ten minste één hbo-opleiding te garanderen? Dat een afgestudeerde student met een associate degree helemaal opnieuw aan een hbo-programma moet beginnen, lijkt mij niet iets wat wij moeten willen.

Collega Duisenberg kwam met een aantal amendementen waarmee wordt beoogd dat andere opleiders en hbo-instellingen ook associate degrees kunnen aanbieden. Dat is ook de strekking van het amendement van collega Beertema.

De voorzitter:

Over het vorige punt heeft de heer Futselaar van de SP een vraag voor u.

De heer Futselaar (SP):

Die gaat over de doorstroming. Er zit toch een zekere tegenstelling in. Als de Ad zelfstandig moet zijn, een zelfstandig curriculum moet hebben en misschien ook meer praktijkgericht moet zijn, dan moet je eigenlijk accepteren dat de doorstroming naar het hbo of misschien een bacheloropleiding wat langer duurt. Als het curriculum grotendeels vergelijkbaar is, kun je immers niet meer spreken van een apart diploma. Als wij de doorstroom naar de bachelor gemakkelijk willen maken, ondergraven we eigenlijk de zelfstandigheid van het Ad-diploma.

De heer Özdil (GroenLinks):

Volgens mij is het niet per se de bedoeling dat de associate degree op de praktijk gericht is. Het is juist een opstap naar een academische, lectoraatachtige situatie. Verder is het nu al mogelijk dat studenten na het afronden van een opleiding in het mbo of het hbo — dat maakt niet uit — doorstromen. We hebben het bamasysteem ingevoerd zonder dat er daarbij te veel belemmeringen zijn. Dat de associate degree een eindproduct is, wat de heer Futselaar terecht aangeeft, wil niet zeggen dat deze een nieuwe belemmering moet opwerpen voor studenten die na het behalen van een Ad-diploma toch verder willen. Dat lijkt mij niet de goede weg.

De heer Futselaar (SP):

De Ad die de heer Özdil nu beschrijft, doet mij bijna denken aan een soort kandidaatsexamen binnen een hbo-bachelor. Na twee jaar heb je dan een Ad en daarna kun je doorgaan richting je bachelor, maar dat is volgens mij echt niet het doel van dit wetsvoorstel. Dit wetsvoorstel zegt: zelfstandig. De Ad is zelfs niet meer verbonden aan bestaande bacheloropleidingen; hij is echt zelfstandig. Dan gaan we volgens mij toch een andere kant op. Is de heer Özdil het hierover met mij eens? Ik zou hem bijna vragen of hij dan tegen het wetsvoorstel gaat stemmen.

De heer Özdil (GroenLinks):

Ik ben het helemaal eens met de analyse van de heer Futselaar, maar hij legde mij net woorden in de mond die ik helemaal niet heb gebezigd. Ik herhaal mijn antwoord. Dat de associate degree ook een eindproduct is, een einddiploma, wil niet zeggen dat studenten daarna niet meer mogen doorstromen. Dat lijkt mij op geen enkel niveau wenselijk.

De voorzitter:

U vervolgt uw betoog.

De heer Özdil (GroenLinks):

Door de amendementen van de collega's Duisenberg en Beertema, waarover ik net sprak, wordt het mogelijk dat instellingen alleen maar associate degrees aanbieden. Dat lijkt GroenLinks geen goed idee. De inbedding in een hbo is volgens mij een essentieel aspect van de associate degree. Contacten met medestudenten, lectoren en onderzoekers aan een hbo-instelling zijn immers zeer waardevolle onderdelen van het nieuwe programma. Vandaar dat ik niet zo enthousiast ben over associate degrees waarbij meer dan 50% van het onderwijs in het mbo plaatsvindt. Begrijp mij niet verkeerd: mbo-instellingen zijn prachtige voorbeelden van goed onderwijs dat rijk is aan ambachten. In het mbo ligt de nadruk op het onder de knie krijgen van een vak; daar leer je vaak in de praktijk. Als werkgever vraag je je dan af wat de toegevoegde waarde is van een associate-degreeprogramma

op dat niveau. Volgens ons ligt die juist in de verbinding met het hoger onderwijs. De associate degree moet niet voor niks aansluiting bieden op een hogere beroepsopleiding.

De voorzitter:

De heer Duisenberg, die het amendement heeft ingediend, heeft een vraag voor u.

De heer Duisenberg (VVD):

Ik probeerde even de redentie van de heer Özdil te begrijpen.

De heer Özdil (GroenLinks):

Goed idee.

De heer Duisenberg (VVD):

Dit ligt ook een beetje in het verlengde van de interruptie van de heer Futselaar over de zelfstandige positie. Uit het eerste deel van de redentie van de heer Özdil begrijp ik dat een Ad alleen maar een hbo-opleiding is als op de desbetreffende school ook bacheloropleidingen worden gegeven. Een associate degree is volgens dit wetsvoorstel toch juist bedoeld om een zelfstandige opleiding te zijn in het hoger beroepsonderwijs? Dat is per definitie wat deze wet voorstelt. Dat is juist de zelfstandige positie, maar voor de heer Özdil is het dat blijkbaar niet waard.

De heer Özdil (GroenLinks):

Ik zou de vraag willen terugwerpen. Als we de redeneertrant van de heer Duisenberg volgen, zou je ook kunnen vragen: waarom zou je het helemaal op het mbo willen leggen? Het is een onafhankelijke, eigen opleiding tussen het mbo en het hbo, maar die is gericht op aansluiting op het hoger onderwijs. Nu bestaat al de mogelijkheid om 45% tot 50% van de associate degree op het mbo te doen en dat vind ik goed. Er is echter geen enkele reden om dat meer dan 50% te maken. Collega's hebben het al aangestipt: wat je dan doet, is de mbo's de taken laten uitvoeren en de hbo's de controle laten doen. Dat is niet goed.

De heer Duisenberg (VVD):

Dan moet de heer Özdil het amendement nog een keer lezen, want het blijft gewoon een opleiding in het hoger onderwijs, ook met het amendement. Ik zal de consequentie schetsen van de strakke stellingname van GroenLinks en het vasthouden aan de 50%. De hogeschool Van Hall Larenstein voert een associate degree, die al bestaat en die integrale handhaving omgevingsrecht heet, nu uit in Leeuwarden, maar zou die ook heel graag willen uitvoeren bij het Wellantcollege, dat in Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht zit. De stellingname van de heer Özdil zou betekenen dat dit soort initiatieven, dit soort Ad's, niet mogelijk is.

De heer Özdil (GroenLinks):

De heer Duisenberg komt nu met een individueel geval, maar de feiten blijven dezelfde. Ik heb het amendement heel goed gelezen. Het is momenteel al mogelijk om tot 50% van de opleiding van de Ad op een mbo te laten plaatsvinden, dus dat staat samenwerking amper in de weg. De betrokkenheid bij een hogeronderwijsinstelling is een deel van de bestaansredenen van het associate-degreeprogramma. Het associate-degreeprogramma zou op z'n minst eerst op eigen benen moeten staan en zijn uitgekristalliseerd tot een duidelijke onderwijsvorm voordat andere instellingen dan hbo's ze zouden moeten kunnen aanbieden.

De heer Beertema (PVV):

Even voor de duidelijkheid: mijn amendement op stuk nr. 12 impliceert niet dat er een nog groter aandeel van het mbo terug te vinden zou moeten zijn in de Ad-opleidingen. Met mijn amendement beoog ik alleen dat de Ad-opleidingen fysiek — denk aan het pand, het kantoor, het gebouw —

aanhaken bij een roc of de campus van een roc, om de uitstraling van die mbo-opleidingen te vergroten. Dat raakt dus niet aan de inhoud van de wet. Dat wilde ik even ter verduidelijking zeggen.

De heer Özdil (GroenLinks):

Ik heb hetzelfde antwoord: het idee van de associate degree is betrokkenheid bij het hbo, met hbo-docenten, in de buurt van een plek waar onderzoek wordt gedaan. Het moet echt een aanvulling zijn op een mbo-4-diploma en een opweg naar een hbo-diploma. Als mbo's ook associate degrees gaan aanbieden, bestaat het risico dat associate-degreeprogramma's in de praktijk eerder mbo-plusopleidingen worden dan hbo-minopleidingen. Het is nu al mogelijk om innige samenwerking te hebben tot 50% en dat lijkt mij goed.

De heer Beertema (PVV):

Ik zeg niet dat mbo's Ad-opleidingen moeten gaan aanbieden. Ik ben best tevreden met de wet en ik heb alleen maar vragen gesteld over de plek waar die opleiding gegeven wordt. Dat is het.

De heer Özdil (GroenLinks):

Als de heer Beertema tevreden is met de wet, lijkt het me goed dat hij geen amendement indient.

Voorzitter. Contacten met medestudenten, lectoren en onderzoekers aan een hbo-instelling zijn zeer waardevolle onderdelen van het nieuwe programma. Vandaar dat ik niet zo enthousiast ben over associate degrees waarvoor meer dan 50% van het onderwijs op een mbo plaatsvindt. Het is erg aan te raden om met mbo-instellingen samen te werken omdat dit al tot 50% mogelijk is, maar de meerderheid van de lessen moet toch op het hbo plaatsvinden, in ieder geval tot de associate degree zich heeft ontwikkeld tot een sterke, onafhankelijke opleidingssoort met een duidelijk eigen profiel.

Ook collega Van der Molen heeft, samen met de heer Bruins, een amendement (34678, nr. 13) ingediend. Hij zou graag een tussenpersoon zien tussen de arbeidsmarkt en de associate degrees. Het is een nieuwe opleiding, die nu op eigen benen komt te staan. Volgens mij hoeven we niet gelijk met een ministeriële regeling te komen om dit vast te leggen. Mijn fractie is dus niet direct enthousiast over deze toevoeging.

De heer Van der Molen (CDA):

Daar zit ruimte in. De heer Özdil is niet direct enthousiast, dus daar kan ik hem een beetje bij helpen. Voor mbo-instellingen geldt nu natuurlijk al dat, ook als ze nieuwe opleidingen starten, die dus nieuw zijn en op eigen benen moeten staan, we juist door deze rechtspersoon SBB de betrokkenheid van het bedrijfsleven met de wijze waarop we dat onderwijs in elkaar steken, geregeld hebben. Dus ook voor nieuwe mbo-opleidingen geldt in dit geval wat voor associate degree's ook zal gelden. Het is op zich dus niet heel apart. Ik zou graag van de heer Özdil willen horen of ik hem inmiddels een klein beetje enthousiaster heb gemaakt.

De heer Özdil (GroenLinks):

De heer Van der Molen heeft helemaal gelijk als hij zegt dat ik mijn woorden zorgvuldig kies. Inderdaad, ik zei: niet direct. Vandaar dat ik er ook voor opensta om me hier verder in te verdiepen en met onder anderen de heer Van der Molen te bekijken wat het inhoudt.

De voorzitter:

Ik verzoek u om uw betoog te vervolgen.

De heer Özdil (GroenLinks):

De Wet bescherming namen en graden hoger onderwijs had ook als doel om iets anders vast te leggen. Mijn collega Bisschop refereerde daar al aan. De universiteiten en hogescholen hebben nu de actieve plicht om maatschappelijke verantwoordelijkheid ten opzichte van hun studenten te nemen.

Het uiterste middel dat de minister kan gebruiken, is het ontnemen van de bevoegdheid van een instelling om graden te verlenen. Een docent die een uitspraak doet die niet — ik citeer — bevorderlijk is voor het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef, kan dan door de opleiding worden aangepakt of desnoods door de minister. Dat lijkt misschien ongevaarlijk, maar wat zou de uitwerking hiervan zijn? De directe aanleiding was inderdaad gelegen in de zeer verachtelijke uitspraken van de rector van de Islamitische Universiteit Rotterdam, maar moeten wij vanwege zo'n naar figuur en zijn abjecte uitspraken gaan tornen aan de beginselen van de academische vrijheid in ons land? Ik geef een voorbeeld. Een docent die betrokken was bij de bezetting van het Maagdenhuis, neemt zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid door de financiering van het onderwijsstelsel aan de kaak te stellen. Toch zijn sommige collega's hier in de Kamer het daar niet 100% mee eens.

Maatschappelijk verantwoorde uitspraken van bovenaf opleggen past niet in een vrij land, en al helemaal geen uitspraken die specifiek gericht zijn op onderwijsinstellingen die het bastion van vrij denken en vrij spreken horen te zijn. Daarom ben ik er rouwig om dat straks een minister die beslissing neemt, en niet de rechter. Het begrip "politieke correctheid" moeten we wel erg letterlijk nemen als wetenschappers door de minister van Onderwijs op het matje geroepen kunnen worden. Dat is in strijd met de vrijheid van meningsuiting en in strijd met de academische vrijheid. Het moeten hier geen Turkse toestanden worden! Staatsrechtelijk is het overigens ook heel wankel. Vandaar dat ook de SGP met progressieve partijen als D66 en GroenLinks meestemde.

De Eerste Kamer had soortgelijke kritiek. Uiteindelijk is in de Eerste Kamer toch ingestemd met de wet, op voorwaarde dat een commissie van geschoolde juristen de minister op dit vlak zal adviseren. Met deze wet wordt die commissie ter advisering ingesteld. Mijn vraag aan de minister is: hoeveel vrijheid zullen zij en haar opvolgers hebben om af te wijken van het oordeel van de commissie? Dat moet goed onderbouwd zijn en de reden om af te wijken van een advies zal ook naar onze Kamer moeten worden gezonden.

Hopelijk zal het niet vaak voorkomen dat een hogeschool of een universiteit wordt opgeroepen om iemand te ontslaan, maar door de Haagse politiek hier een rol in te geven, wordt die kans vergroot. Het zou niet de eerste keer zijn dat leden uit deze Kamer oproepen tot het ontslag van een academicus. Dat is een zeer kwalijke zaak, juist omdat wij als politiek ook moeten kunnen vertrouwen op een eerlijke en onafhankelijke wetenschap. Of het nu gaat om onderzoek naar klimaatverandering of om onderzoek naar historische politieke concepten, de politiek heeft vrije filosofie en vrije wetenschap nodig om uiteindelijk de goede keuze te maken. Om die onafhankelijke rol te waarborgen, zou er dus iets meer moeten gebeuren dan alleen de uitspraak van de minister dat haar opvolgers vast niet lichtzinnig met het advies van de commissie zullen omspringen.

De Raad van State had namelijk bij het invoeren al kritiek op dit artikel. Die kritiek was volgens ons gegrond. Daarom vroeg ik me ook af waarom we geen oordeel van de Raad van State hebben gevraagd over dit onderdeel van het wetsvoorstel. Ik zou graag willen weten of volgens de Raad van State de onafhankelijkheid van die commissie geborgd is. Zal het voornemen tot benoeming van de commissieleden openbaar zijn? Zijn er überhaupt objectieve criteria mogelijk voor wat maatschappelijk verantwoord is? Ik vraag mij dus af of het toetsingskader van de commissie nog wordt voorgelegd aan de Kamer.

Tot slot. Het is niet de rol van de politiek om academici te ontslaan vanwege uitlatingen en meningen. Dat is de rol van de rechter. Maar als het toch gaat gebeuren, wil ik dat er op z'n minst op wordt toegezien dat de criteria zo objectief en zo neutraal mogelijk zijn.

De heer Duisenberg (VVD):

De heer Özdil is, denk ik, niet te overtuigen. Ik wil hem nog wel de volgende vraag stellen. Ik zal hem een voorbeeld geven van de consequenties van zijn stellingname. Aan het begin van zijn betoog heeft de heer Özdil gezegd dat de associate degree vooral heel aantrekkelijk is voor deeltijdonderwijs en daarom ook heel goed is voor een leven lang leren. Dat ben ik met hem eens. Mensen die werken, kunnen een associate-degreeopleiding ook in deeltijd doen. Maar realiseert de heer Özdil zich ook dat zo vasthouden aan deze Haagse norm, die 50%, betekent dat bijvoorbeeld mensen die in het groen onderwijs een Ad-opleiding willen doen, verder zullen moeten reizen om naar de locatie te gaan waar de hbo-omgeving is die de heer Özdil heel graag wil? Daardoor zullen ze die opleiding niet meer doen, want ze gaan niet na hun werk ook nog een reisafstand afleggen om die opleiding te kunnen volgen. Het wordt dus eigenlijk minder toegankelijk gemaakt door deze stellingname van de heer Özdil. Hij gaat tegen zijn eigen doelen in. Dat vind ik zo jammer.

De heer Özdil (GroenLinks):

De heer Duisenberg komt hier met een voorbeeld. Als je dat voorbeeld zou doortrekken, zou je helemaal af moeten van een leven lang leren. Dan zou niemand op reis moeten gaan om zijn kennis bij te spijkeren, een cursus te volgen of een opleiding te volgen. Ik zie dus niet zozeer wat zijn punt is.

De voorzitter:

De heer Duisenberg wil nog een punt maken. Kort graag.

De heer Duisenberg (VVD):

Als je aan de grachten van Amsterdam woont, merk je het misschien niet zo. Maar als je in Barneveld of in Zwolle of in Kampen of ergens in de kop van Noord-Holland woont, heb je hier wel degelijk last van. Misschien is het voor de heer Özdil ook goed om af en toe het land in te gaan.

De heer Özdil (GroenLinks):

Met veel plezier neem ik de opmerking van de heer Duisenberg voor kennisgeving aan. Als iemand die tot zijn 9de in Heusden, Brabant is opgegroeid en die tot vorig jaar in Rotterdam-Zuid woonde, vind ik dat een prachtige opmerking.

De voorzitter:

Het wordt bijna gezellig.

De heer Futselaar (SP):

Als Zwollenaar voel ik me nu toch verplicht om te zeggen dat Zwolle een aantal zeer grote en zeer goede mbo- en hogeschoolinstellingen kent. Je kunt daar dus eigenlijk in bijna elk opzicht terecht.

De heer Özdil (GroenLinks):

Daar ben ik het helemaal mee eens.

De voorzitter:

Het woord is aan de heer Beertema van de PVV.

De heer Beertema (PVV):

De heer Beertema, die volgens de absoluut onafhankelijke normen van de geachte professor Rob Riemen een fascist is.

De voorzitter:

Kijk toch eens!

De heer Beertema (PVV):

Kijk eens aan! Dit gaat even langs de heer Özdil heen. Hij is, denk ik, nog te opgewonden.

Voorzitter. De PVV kan zich goed vinden in dit wetsvoorstel. We hebben de associate-degreeopleidingen altijd een warm hart toegedragen, juist ook uit overwegingen van emancipatie en verheffing. De tweejarige Ad-opleidingen voorzien in een belangrijke vraag van de beste mbo'ers die na hun opleiding willen doorstuderen maar geen bacheloropleiding willen of kunnen volgen. Deze opleidingsmogelijkheid gaat echt bijdragen aan het vakmanschap en vakvrouwschap, zelfs na niveau 4, dat toch eigenlijk al een specialistenopleiding is. De Ad-opleiding wordt een absolute topopleiding voor the best and the brightest die het mbo in huis heeft. Ad-opleidingen dragen sterk bij aan ons midden- en kleinbedrijf, aan onze maakindustrie, die zo verschrikkelijk belangrijk is, en aan onze kenniseconomie in het algemeen, op een manier die we absoluut niet mogen onderschatten.

Het is een goede zaak dat de associate-degreeopleiding een zelfstandige opleiding wordt, die losstaat van de hbo-bachelor. Ik heb er in het verleden weleens voor gepleit om de Ad-opleidingen te positioneren volgens het model van de vm2-trajecten, waar ik altijd zo gek ben. Die trajecten waren fysiek ondergebracht in de vmbo's. Het programma werd vormgegeven in nauwe samenwerking tussen vmbo en roc. Zo had ik de Ad ook graag ingebed gezien in het mbo, ook fysiek, in nauwe samenwerking met het hbo. Dat gaat niet gebeuren en dat vind ik een gemiste kans, maar wat mij betreft is met deze second-bestopleiding goed te werken. Wij gaan zien hoe dat gaat uitpakken.

Toch leg ik graag uit waarom ik die koppeling met het mbo zo graag wilde. Weet u nog hoe het ooit in het mbo was? Er waren meao's en mts'en. Er waren middelbare detailhandelsscholen. Dat waren scholen met topopleidingen, waar werkgevers aan de poort stonden om de leerlingen met de hoogste cijfers een baan aan te bieden. Al die mooie opleidingen zijn ter ziele gegaan in dat fusiegeweld waarmee — daar gaan wij weer — al die linkse hemelbestormers het onderwijs te lijf gingen: groot, groter, grootst was het adagium, tot wel 40.000 leerlingen in roc's. Het waren superinstituten, too big to fail, die druk waren met bankieren en met vastgoedposities. Zij waren overal druk mee, behalve met het onderwijs.

De reputatie van het mbo heeft in die jaren een enorme knauw gekregen. Met het aanhaken van wat ooit het vormingswerk was, in de mbo-niveaus 1 en 2, ging de kwaliteit van de echte beroepsopleidingen, 3 en 4, ontzettend achteruit. Er kwam een overfocus op de laagste niveaus, omdat de voorzitters van de CvB's ook politiek heel ambitieus waren. Zij stelden hun roc's in dienst van die linkse agenda. Zij zouden er wel voor zorgen dat de massa-immigratie in de grote steden op het gebied van onderwijs gefaciliteerd zou worden: al die jongens en meisjes een diploma. Als het niet meer kon met degelijke opleidingen en examens, dan maar met het competentiegestuurde onderwijs, waarin uiteindelijk iedereen een kwalificatie haalde, ongeacht het niveau, de kennis en de competenties.

Zo heb ik zelf in dat competentieonderwijs een hele generatie directiesecretaresses afgeleverd die stuk voor stuk niet meer in staat waren om een eenvoudig standaardbriefje tot een goed einde te brengen en die de grootste moeite hadden met het foutloos schrijven van een samengestelde zin. Wel allemaal een diploma en wel allemaal doorgestroomd naar InHolland, waar ik toen in Rotterdam-Zuid werkte voor de hbo-opleiding Evenementenmanagement. Zo heette het, geloof ik.

Dit is wel de kern van het verhaal zoals leraren dat toen beleefd hebben in het mbo. Met bloedend hard zagen wij het vakmanschap en vakvrouwschap onderuitgaan. Ik herinner mij een collega metaal, die een kind had in de leeftijd van de Cito-toets. Hij heeft alles uit de kast gehaald om te voorkomen dat zijn kind een vmbo-advies zou krijgen: bijlessen, trainingen en zware gesprekken met de school. Op mijn vraag waarom hij dat deed, zei hij, en dat vond ik wel heel treurig: met een vmbo-advies is ze veroordeeld tot het mbo, dan komt ze op een roc. Zover was het gekomen: leraren die trots zouden moeten zijn op hun school en hun onderwijs, deden alles om te voorkomen dat hun eigen kind erheen zou moeten. Dat was buitengewoon deprimerend.

Er zijn de laatste jaren zaken verbeterd, gelukkig, in het mbo en in het hbo. Er is een kwaliteitsslag gemaakt. Maar dat is nog lang niet genoeg om de roc's de reputatie terug te geven die de meao's en de mts'en hadden. Daarvoor moet nog veel meer de focus komen op dat vakmanschap dan er nu is. Daarvoor moet ook de uitstraling van die roc's nog veel meer verbeteren. Er is nu een gouden kans om die reputatie op te vijzelen. Wij kunnen dat doen door in de roc's een topopleiding onder te brengen. Die heet dan de associate-degreeopleiding en komt in hetzelfde gebouw waar de jongens en meiden van de niveau 3- en 4-opleidingen zitten. Ze komen elkaar tegen in de kantine in de pauzes. Ze kennen elkaar in hun eigen onderwijsgemeenschap. Zo worden de Ad-opleidingen een rolmodel om naar te streven. Zo wakkeren die Ad's de ambitie aan van al die andere deelnemers in de niveaus 2, 3 en 4. Het roc krijgt de kans om te delen in de glans van de ambitie, van de kwaliteit, van het succes die die de Ad-opleiding heeft, als deze fysiek wordt ondergebracht in de roc's. Ik heb het eerder al gezegd: wat mij betreft is het beter om een topopleiding van de sector mbo te zijn dan de laagste instapopleiding van de sector hbo. Dat zou de Ad namelijk zijn geweest, als deze was ingebed in het hbo. Het zou de laagste opleiding zijn geweest van een hbo-instelling, die eigenlijk het liefst een universiteit licht wil zijn. Een stiefkindje dus. Bij inhuizing op roc's — wat een rotwoord is dat eigenlijk, maar ik geloof dat het toch wel het juiste woord is — wordt de associate degree het hoogste doel om naar te streven. Vandaar mijn voorstel om deze wet te omarmen. Ik doe dat wel met de toevoeging dat Ad-opleidingen als zelfstandige opleidingen fysiek moeten worden ondergebracht bij de roc's, juist met het oog op die agenda van verheffing en emancipatie. Daartoe heb ik ook een amendement ingediend.

Ten slotte, voorzitter. De Nederlandse taal wordt als taal van onderwijs, cultuur en wetenschap ernstig bedreigd door het Engels, zo ernstig dat de grondwettelijke taak van de minister en van de regering om het Nederlands te beschermen zo langzamerhand geweld wordt aangedaan. Dat is een grote ergernis voor heel veel mensen. Met de benaming "associate degree" wordt er weer een stap gezet op het pad van die marginalisering van die mooie taal van ons. Vandaar dat ik de minister wil vragen, wil oproepen om een passende Nederlandse naam te bedenken voor deze mooie nieuwe opleiding.

De voorzitter:

De heer Beertema vraagt terwijl hij voor mijn langs loopt of hij de drie minuten die hij over heeft, mag meenemen naar een volgend debat. Nou, dat gaat mooi niet door!

Ik geef het woord aan de heer Futselaar voor zijn inbreng in eerste termijn.

De heer Futselaar (SP):

Voorzitter. We zouden in plaats van over "associate degree" over "geassocieerde graad" kunnen spreken, maar ik denk, eerlijk gezegd, niet dat de populariteit ervan daardoor zal stijgen.

Een zelfstandige opleiding met een eigen arbeidsmarktpositie, de onafhankelijke associate degree, kan een zeer goed middel zijn om afgestudeerde mbo-studenten te stimuleren verder te studeren als zij denken een volledige hbo-bachelor niet aan te kunnen. Ook geeft het een extra kans aan werkenden die door willen studeren tijdens hun carrière. In Nederland zijn op dit moment dat soort mogelijkheden nog veel te beperkt. Verder stimuleert het op een andere manier doorstromen binnen het hbo. Dat zijn allemaal positieve effecten en daarom staat de SP positief tegenover dit wetsvoorstel.

Bij alle ervaringen die tot nu toe in het land met Ad's zijn opgedaan, springt het model van de Hogeschool Rotterdam toch wel het meest in het oog. Zij kozen er voor de Ad's nu al zo veel mogelijk zelfstandig te organiseren, niet alleen los van bestaande opleidingen maar zelfs fysiek op een eigen locatie en met een eigen zelfstandige organisatie. Ook dat is volgens de SP belangrijk om de cohesie

in zo'n opleiding te bevorderen — misschien kun je beter "samenhang" zeggen — en om op bijvoorbeeld het gebied van studierendement een goede specifieke aanpak te hebben die aansluit bij een specifieke doelgroep. Het gaat bij studenten die een Ad-traject volgen namelijk niet zelden om studenten die uit een omgeving komen waar hoger onderwijs niet vanzelfsprekend is. Soms zijn ze misschien zelfs wel de eersten in de familie die een stap verder zetten op de onderwijsmarkt. Het Rotterdamse voorbeeld verdient navolging en daarom zijn wij blij met de keuze voor een zelfstandige invulling van de opleiding.

Wij zijn er ook blij mee omdat wij in de huidige situatie risico's zien in de combinatie van Ad en bachelor. Wij hopen dat dit voorstel daaraan tegemoetkomt, maar wij willen er toch ook wat over doorvragen. Wat wij niet willen is dat hbo-instellingen de Ad's gaan gebruiken als een soort ... Ik wil het woord "afvoerput" niet gebruiken, want wij willen graag de Ad's neerzetten als een belangrijke opleiding. Wij willen dus niet dat zij studenten van wie het de verwachting is of van wie de ervaring in de praktijk leert dat ze minder goed meekunnen in een hbo-bachelortraject, richting de associate degree gaan sturen. We willen juist dat deze wet een emanciperend effect heeft en dat zou daardoor volledig uit zicht raken. De minister heeft eerder in antwoord op vragen aangegeven dat het met dit effect mee zal vallen, maar wij vragen ons toch af hoe we dit kunnen voorkomen. Hoe voorkom je bijvoorbeeld dat hbo-opleidingen daarop gaan sturen bij intakegesprekken? Hoe voorkom je dat tijdens een intakegesprek wordt gezegd "nou, misschien kun jij beter naar die Ad-opleiding van ons gaan"?

We weten dat we juist uitvalproblemen hebben bij studenten met een mbo-achtergrond en er is dus een zekere motivatie voor hogescholen om het zo te doen, als zij puur financieel kijken. Uit de monitor van het schuldenstelsel — sommige partijen blijven het eufemistisch "het sociaal leenstelsel" noemen — blijkt dat 39% van de studenten met een mbo-4-achtergrond stopt in het eerste jaar van een hbo-bacheloropleiding. Ook voor studenten in het tweede jaar van een bachelor, die dus het moment van het bindend studieadvies hebben overleefd, kan het een financiële prikkel zijn als ze van de hbo-instelling horen: je loopt studievertraging op, weet je wat: ga het Ad-traject in. Dat kan nu relatief gemakkelijk omdat die opleidingen verbonden zijn. Wij hopen dat het moeilijker wordt op het moment dat het Ad-traject zelfstandiger wordt gemaakt.

De minister stelt in haar nota naar aanleiding van het verslag dat zij de gedachte dat een Ad daarvoor wordt gebruikt, voor die uitstroom, eigenlijk zeer onwenselijk acht. Wij zijn het met haar eens dat dat zeer onwenselijk is, maar de vraag is hoe we het voorkomen. Hoe monitoren wij dat? Wat voor garanties vragen we op dit gebied van instellingen? Ik ben niet heel erg van zins om hier voor te stellen, daar extra wetgeving voor in te bouwen. Het gaat hier immers echt om de uitvoering, maar we moeten er wel goede afspraken over maken met elkaar.

Ik wil nog een tweede hypothetische casus noemen die in het huidige systeem gewoon kan. Stel je voor, je hebt een bacheloropleiding, met een verbonden Ad-opleiding. De bacheloropleiding heeft te weinig studenteninstroom en de hogeschool besluit tot opheffing. Als hogeschool heb je voor de zittende studenten een zorgplicht. Daar moet je wat mee. Eigenlijk moet je die studenten nog drie, vier jaar lang onderwijs geven. Dat is heel vervelend, aangezien je eigenlijk van die opleiding af wilt. Dan is het heel verleidelijk om te pushen, in de trant van: joh, jij wilt snel klaar zijn, wij willen dat je snel klaar bent, waarom ga je dat Ad-traject niet in? Dat is toch het soort misbruik — laat ik het zo maar noemen — waarvan wij willen dat hogescholen het voorkomen.

Ik vind dit voorstel een stap in de goede richting, maar wij willen wel garanties dat het zo blijft als de Ad een succes wordt: een zelfstandige opleiding met een zelfstandig curriculum. Als je dat doet, is de consequentie dat Ad-opleidingen geen grote overlap zouden moeten hebben met reguliere bacheloropleidingen binnen het hbo en dat er dus ook geen grote mate van verbondenheid zou moeten zijn. Terecht wordt hier gepleit voor een apart curriculum. Dat is ook voorzien in het

wetsvoorstel, maar het heeft consequenties voor de doorstroming. Als je namelijk een apart zelfstandig curriculum hebt, dan zou het logischerwijs niet meer heel gemakkelijk moeten zijn om zonder studievertraging door te stromen naar een hbo-bachelor. Anders is het curriculum van de eerste twee jaar bachelor kennelijk heel erg vergelijkbaar met dat van de Ad. Wij vinden dat niet wenselijk, mede vanwege de mogelijke misbruikmogelijkheden die ik net heb benoemd.

Invoering van de Ad vereist aanpassingen bij onderwijsinstellingen, maar ook bij werkgevers. Daar is al eerder over gesproken. In algemene zin is duidelijk dat werkgevers positief zijn over het fenomeen associate degree, maar ons bereiken ook signalen dat zich dit niet voldoende vertaalt in vacatures specifiek gericht op Ad's. Dat kan koudwatervrees zijn bij werkgevers of simpelweg gebrek aan kennis. Een goed perspectief voor de Ad zou zijn dat het een diploma is dat leidt tot passend werk. Dat is noodzakelijk voor het succes van het associate degree en daarin zal de minister toch ook als een soort ambassadeur moeten optreden tegenover het bedrijfsleven om duidelijk te maken dat dit diploma er is, dat het waardevol is en dat daaraan ook werkgevers hun steentje moeten bijdragen.

Tot slot de verschillende amendementen die voorliggen. Ik ben op dit moment nog terughoudend met mijn steun. In zekere zin lanceren wij hier vandaag de Ad opnieuw, als wij het goedkeuren. Het bestaat al, maar dit is toch een nieuwe vorm, misschien een nieuwe vorm buiten Rotterdam, en die moet succesvol zijn. Als je nu zegt dat het zo veel mogelijk in roc's moet worden ondergebracht — ik begrijp die afweging echt wel — dan torn je daarmee misschien toch aan dat succes. Als je zegt: we moeten het mogelijk maken om opleidingen te beginnen die alleen Ad's aanbieden — wie weet wat voor commerciëlen dat willen — dan ben ik bang dat je daarmee misschien het succes ervan ondermijnt. Op het amendement van de heer Duisenberg moet ik nog even kauwen, zeg ik daar eerlijk bij, want ik wacht ook graag af wat de minister zegt over die 50%. Ik vind het namelijk inderdaad arbitrair klinken.

De heer Van der Molen (CDA):

Voorzitter. Toen ik de heer Beertema hoorde spreken over het roc waar hij ervaring mee had, moest ik denken aan het roc waar ik als student toen begonnen ben. Dat was noch links, noch heel slecht, want als het slecht en links was geweest, was ik uiteindelijk niet in de CDA-fractie terechtgekomen, denk ik dan maar. We leven allemaal mee.

Op veel plaatsen in Nederland hebben wij de afgelopen jaren associate-degreeprogramma's zien ontstaan. En niet alleen in Rotterdam, zo merk ik op. Ik heb het lijstje doorgenomen en geconstateerd dat er wel iets van spreiding is. Het is nu wel echt tijd om van deze Ad's volwaardige opleidingen te maken. Het CDA steunt het wetsvoorstel dat de minister aan ons heeft voorgelegd dan ook van harte.

Wij waarderen de associate-degreeopleidingen vooral omdat ze voor mbo'ers een goede mogelijkheid zijn om door te stromen, allereerst naar de Ad zelf als zelfstandige opleiding met een goed niveau waarmee je voor de dag kunt komen. Daarna kunnen zij wellicht op weg naar een hbo-diploma. Het CDA neemt afstand van het idee dat er Ad-opleidingen moeten komen om het aantal hoger opgeleiden in Nederland te vergroten. Dat moet niet het doel zijn. Het gaat ons echt om het invullen van een ontbrekend niveau tussen mbo en hbo in een beroepsgerichte opleiding. Het CDA is voorstander van het gezamenlijk aanbieden van Ad-programma's door mbo- en hbo-instellingen. Dat zou wat ons betreft in de praktijk de standaard moeten zijn. Voor ons is van belang dat het diploma erkend wordt op de arbeidsmarkt en dat de Ad-opleiding wordt gezien als onderdeel van het hoger beroepsonderwijs.

Ik dank de minister voor de beantwoording van de vragen van onze fractie in het verslag. Op de meeste van onze punten zijn we gerustgesteld door de beantwoording, maar het CDA blijft een aantal zorgen houden. Uit gesprekken die wij hebben gevoerd met verschillende hbo-instellingen

horen we dat hbo's terughoudend kunnen zijn om een Ad-opleiding te starten vanwege de financiering, de t-2-bekostiging. Nu is dat voor de overige hbo-opleidingen niet anders. Ook die zal je moeten starten. Als wij naar de niet overweldigende belangstelling voor de pilot kijken, is dat een rechtvaardiging voor de vraag aan de minister of zij dit geluid herkent en of zij misschien op dat vlak financieringsmogelijkheden ziet om de terughoudendheid te verminderen.

Tevens hoorden wij vaker dat hbo-instellingen eerder geneigd zijn om een hbo-master dan een associate-degreeopleiding te starten. Laat ik heel helder zijn. Zoals al eerder aangegeven, hecht het CDA aan het duale systeem van hoger onderwijs waarbij hogescholen en universiteiten elk hun unieke positie innemen. Een hogeschool moet zich vooral niet te goed voelen om voor een associate-degreeopleiding te gaan en moet niet in alle gevallen universiteitje willen spelen. Kan de minister aangeven wat haar visie op dit vlak is?

Dan de aansluiting van de Ad-opleiding op de arbeidsmarkt. Niet voor niets kiest de minister voor aansluiting bij het mbo. Het gaat ook hier om een beroepsgerichte opleiding. In het mbo is het bij wet geregeld dat het afnemende beroepenveld betrokken moet zijn bij de inrichting van een nieuwe opleiding. Dit wetsvoorstel sluit aan bij de wetgeving voor het hbo waarbij conform de macrodoelmatigheidstoets de instelling de behoefte voor de opleiding moet aantonen, maar niet de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de inrichting van de opleiding is geregeld. Het CDA vindt deze betrokkenheid van het bedrijfsleven van groot belang voor het mbo en dus ook voor een Ad-opleiding. Het CDA vindt dit des te belangrijker omdat de Ad-opleidingen ook deels door mbo-instellingen verzorgd kunnen worden. Derhalve is het logisch om de betrokkenheid van het bedrijfsleven te vergroten. Dit heeft ook een plaats gekregen in de Wet educatie en beroepsonderwijs. Daarom heb ik samen met mijn collega Bruins van de ChristenUnie een amendement ingediend om dit te regelen voor de Ad-opleidingen in het hbo. We hebben nu de kans om dit vanaf het begin goed te regelen.

Ook vragen wij de minister om zich extra in te spannen om de bekendheid van werkgevers met het doel en de inhoud van de Ad-opleidingen te vergroten. Vooral de eerstkomende jaren zal het voor werkgevers wellicht moeilijk zijn om de waarde van het Ad-diploma precies te duiden. Kan de minister aangeven wat zij naast deze wet nog aan acties zal inzetten om te voorkomen dat studenten met een Ad-opleiding lastig aan het werk komen omdat de werkgever niet precies snapt wat de waarde van het diploma is? Wil zij de Kamer niet alleen informeren over dit beleid, maar ook periodiek aan de Kamer rapporteren over de kansen op de arbeidsmarkt voor afgestudeerde Ad-studenten?

Op 18 mei kwamen de resultaten van de Nationale Studenten Enquête naar buiten. Daaruit bleek dat de waardering van Ad-studenten voor stagebegeleiding was gedaald en ten opzichte van alle overige opleidingen in het hoger onderwijs het laagst ligt. Wij vragen de minister om een reactie hierop. Wij vragen haar tevens om bij de accreditatie van nieuwe opleidingen expliciet aandacht aan dit onderdeel te besteden, want dit moet een stuk beter. Graag een toezegging op dit vlak.

Helaas heeft de minister ons niet gerust kunnen stellen op het punt van mbo'ers en leenangst. Uit de meest recente beleidsmonitor blijkt wederom dat onder andere mbo-studenten minder doorstromen naar het hbo dan voor de introductie van het leenstelsel. We zullen hierover op een ander moment nog met de minister van gedachten wisselen.

Tot een slot een punt dat vanuit de Eerste Kamer terug is verwezen naar de Tweede Kamer via een novelle, namelijk de bevoegdheid van de minister om op te treden bij discriminatoire uitlatingen in het kader van de Wet bescherming namen en graden hoger onderwijs. In onze termijn bij de behandeling ervan hebben wij daar aandacht aan besteed. Het CDA vraagt of het mogelijk is dat er een getrappt stelsel komt waarbij de minister een aanwijzing geeft aan de raad van toezicht als

toezichthouder van de instelling om orde op zaken te stellen ten aanzien van het functioneren van de betreffende persoon. Zou dit volgens de minister kunnen aansluiten bij hoofdstuk 9 van de WHW voor het wo, artikel 9.9a en artikel 9.51, lid 2, respectievelijk hoofdstuk 10 voor het hoger onderwijs? Ik geef het zo even op een briefje, minister. Ik snap dat u het niet mee kunt schrijven. Hierin zijn mogelijkheden opgenomen om wanbeheer tegen te gaan. Is de minister bereid om op dit punt nader advies te vragen aan de Raad van State?

De algemene beraadslaging wordt geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en enkele andere wetten met het oog op het omvormen van het Associate degree-programma tot zelfstandige opleiding en het toevoegen van het niet-bekostigd onderwijs aan het diplomaregister (Wet invoering associate degree-opleiding) (34678).

De voorzitter:

De Kamer heeft haar eerste termijn gehad. De minister is nu in de gelegenheid om de vragen te beantwoorden in eerste termijn. Het woord is aan de minister.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

Minister Bussemaker:

Voorzitter. Vorig jaar schreef ik samen met de staatssecretaris naar aanleiding van het rapport van de Inspectie van het Onderwijs: "Het is onacceptabel als talenten onopgemerkt blijven en daardoor het potentieel niet ten volle wordt benut." Het doet mij daarom deugd dat ik vandaag met de Kamer in debat mag over het wetsvoorstel Wet invoering associate degree-opleiding. Daarmee wordt de associate degree volwaardig in ons hogeronderwijsbestel geïntegreerd. Het onderwijsbestel krijgt daarmee een verstevigde opleidingsvorm tussen mbo-4 en hbo-bachelor. Daarmee is de associate degree bij uitstek een onderwijsvorm die kansen biedt. De woordvoerders hebben dat eigenlijk allemaal gezegd. Ik ben daar heel blij mee. De woordvoerders zien dat het een manier is om de doorstroom van mbo naar hbo te bevorderen zonder dat mbo'ers de belasting voelen, die sommige van hen voelen, om gelijk een hele vierjarige bacheloropleiding af te maken. Daarmee biedt het mbo-gediplomeerden kansen om door te leren, ook als men twijfelt of men het niveau van een hbo-bachelor aankan of soms als men opziet tegen een studieduur van nog een keer vier jaar.

In mijn gesprekken met mbo'ers merk ik vaak dat degenen die meer willen wel allemaal door willen naar het hbo, maar dat ze vaak nog geen goed besef hebben van wat dat betekent en er natuurlijk ook een mogelijkheid is om de arbeidsmarkt op te gaan. De associate degree is een manier om makkelijker naar het hbo te gaan, maar ook om te stimuleren dat men vanuit de werksituatie, bijvoorbeeld in deeltijd, doorleert. Dat heb ik de woordvoerders nog iets minder horen zeggen. Ikzelf vind het wel heel belangrijk dat het ook in die zin een opstap is voor degenen met een mbo-diploma die na hun diplomering misschien de arbeidsmarkt zijn opgegaan en na verloop van tijd toch verder willen en meer willen leren. Zij kunnen dan vanuit de werksituatie in deeltijd een opleiding volgen. Er zijn ook kansen voor een student die aan een hbo-bachelor is begonnen, maar die na verloop van tijd merkt dat het niveau van de opleiding eigenlijk te hoog is of de motivatie te laag om deze in vier jaar af te maken. Daarmee heeft diegene een alternatief om te denken: ik ga in dit geval de associate degree doen. Er zijn heel veel mogelijkheden voor deze tussenvorm. Ik denk dat deze ook heel erg aansluit bij de wensen uit de praktijk. Ook sluit deze aan bij het OECD-rapport over skills, zo zeg ik tegen de heer Duisenberg. Het is fijn dat hij dat rapport nog een keer noemde.

In het bijzonder tegen de heer Van der Molen zeg ik dat het niet de bedoeling is dat we hier een cijfermatige doelstelling aan koppelen. Ik heb korte metten gemaakt met de cijfermatige doelstelling uit de Europese context, want ik ben niet geïnteresseerd in 50%, 60%, 70% of hoeveel procent dan ook hbo- of wo-gediplomeerden. Dat heeft namelijk een veel te groot risico in zich dat we daarop gaan sturen. We moeten niet sturen op macrocijfers, maar op wat mensen zelf nodig hebben, op wat studenten nodig hebben en op wat de arbeidsmarkt nodig heeft. De heer Van der Molen wees erop dat de eigenstandige associate degree, waarbij de arbeidsmarkt meer in beeld komt, ook bijdraagt aan de invulling van de vraag van het werkveld naar meer hoger opgeleiden. De heer Beertema zei terecht dat hiermee vakmanschap wordt verbonden met strategie en kennis over praktische vraagstukken. Ik vind het heel mooi dat we dat verder kunnen doorontwikkelen. Zelf geven associate-degree-afgestudeerden aan dat de voordelen van hun opleiding in hun werkzame leven groot is. Ze hebben beter begrip van de organisatie waarin zij werkzaam zijn en ze hebben meer zelfvertrouwen. We weten dat zelfvertrouwen niet alleen cruciaal is voor je onderwijs carrière, maar ook voor je toekomst op de arbeidsmarkt.

De heer Bisschop vroeg zich af of zo'n tweejarige opleiding wel voldoende lengte heeft voor toetreding tot de arbeidsmarkt. Mijn antwoord daarop is ja. Een associate degree zoals nu bestaat, leidt ook al op tot een arbeidsmarktpositie. Die associate degree bevat een sterk praktisch element. Tijdens de opleiding komen studenten al veel in aanraking met het werkveld, dus ik heb er eigenlijk geen twijfel over dat de associate degree bijdraagt aan maximale talentontwikkeling en gelijke kansen in het hoger onderwijs.

Vele woordvoerders hebben gesproken over dat mooie voorbeeld in Rotterdam: de Rotterdam Academy. Ik vind echt dat de Hogeschool Rotterdam daarvoor een groot compliment verdient. Deze heeft daarbij samengewerkt met het ROC Mondriaan en andere roc's uit de omgeving van Rotterdam en het UWV, zeg ik in het bijzonder tegen de heer Van Meenen en de heer Duisenberg. Werkzoekenden op mbo-4-niveau zijn gematcht aan vacatures bij groothandelsbedrijven in de regio, in combinatie met zo'n Ad-opleiding. Dit project is begin 2017 gestart met 22 deelnemers, aan wie een leer-arbeidsovereenkomst is aangeboden. Dergelijke regionale Ad-colleges kunnen ook door andere hogescholen worden opgericht, zeg ik tegen de heer Van Meenen. En dat blijkt ook, want heel veel hogescholen zeggen nu dat zij zich laten inspireren door Rotterdam.

In mijn vorige leven, toen ik bestuurder was van een hogeschool, heb ik wel gearzeld of wij een associate degree moesten invoeren. Net als de heer Futselaar was ik bang dat het een afvoerputje zou worden; dat daar de studenten naartoe gestuurd zouden worden die je eigenlijk niet bij je reguliere hbo-bacheloropleiding wilt hebben. In de loop van de tijd heb ik mij persoonlijk laten overtuigen door wat men in Rotterdam heeft laten zien. Dat vraagt meer dan een wetswijziging. Ik weet niet of dit nu gaat landen zoals wij allemaal willen, want door alle woordvoerders wordt het aspect van gelijke kansen benadrukt. We moeten ook lering trekken uit wat er de afgelopen jaren is gebeurd, en vooral uit het positieve voorbeeld van Rotterdam. Ik ben dus blij dat zeven andere hogescholen gezegd hebben dat zij het Rotterdamconcept verder gaan ontwikkelen.

Ook in andere regio's kan dat heel goed via die Ad-colleges vorm krijgen, zeg ik tegen de heer Van Meenen. Hij vroeg hoe ik dat ga bevorderen. Dat is eigenlijk niet eens nodig, omdat deze zeven hogescholen dat zelf al gaan doen. Met dit wetsvoorstel creëren wij de randvoorwaarden om dat op een verantwoorde manier te doen. Dat doen we door de zelfstandige positie van de associate degree steviger te borgen, zodat deze opleiding, met een eigen profiel, een aantrekkelijkere optie kan worden. Daarmee wordt ook het gat gevuld in het internationale of Europese kwalificatieraamwerk. Met mbo-4 hebben we wel een niveau 4 in dat frame en een bachelor-hbo zit op het zesde niveau, maar eigenlijk ontbrak bij ons niveau 5. De heer Duisenberg zei terecht dat veel landen dat al hebben en dat men daar ook positieve ervaringen mee heeft. Omdat het nu een eigenstandige opleiding

wordt, is er ook meer ruimte voor nieuwe opleidingen en voor een zelfstandige inbedding in de regio en in samenwerking met het bedrijfsleven.

De hbo-school kan nadrukkelijk de samenwerking zoeken met de mbo-instelling, zeg ik tegen de heer Beertema en tegen de heer Duisenberg. Ik kom zo op zijn amendement. De heer Özdil vroeg ook hoe je de toegankelijkheid en doorlopende leerlijnen met het mbo kunt bevorderen. Dat is wat wij allemaal willen. Ook daar zie ik al goede voorbeelden van. De Fontyshogescholen hebben een convenant gesloten met vier roc's over de ontwikkeling van nieuwe associate-degreeopleidingen. De hogescholen Saxion en Windesheim, VIAA, de Katholieke Pabo en de Aeres Groep hebben een convenant gesloten met de mbo-instellingen AOC Oost, AOC de Groene Welle, Landstede, Deltion College, Cibap en ROC Twente, om samen met werkgevers en gemeenten op te trekken bij de ontwikkeling van het associate degree in de provincie Overijssel.

Daarmee sluit dit ook aan bij een ontwikkeling die ik met overtuiging heb ingezet: meer aandacht voor de regio. Het Regionaal Investeringsfonds is daar een voorbeeld van. Werkgevers, scholen en lokale en regionale besturen weten waar men op wil koersen. Zij weten wat er in de toekomst op de arbeidsmarkt nodig is. Ik ben heel blij dat ik tal van voorbeelden zie — ik heb er net twee genoemd — waaruit blijkt dat onderwijs, arbeidsmarkt en werkgevers niet meer naar elkaar verwijzen, zo van "u doet het niet goed", maar samen de handen ineenslaan om te zorgen voor maatwerk.

Dit gezegd hebbende, kom ik bij de amendementen. Met het amendement op stuk nr. 13 van de leden Van der Molen en Bruins wordt beoogd de betrokkenheid van werkgevers te versterken, zoals dat ook het geval is in het mbo. Men zoekt daarbij eigenlijk naar een relatie zoals wij die in het mbo hebben vormgegeven met de SBB. Er is geen twijfel over het belang van de betrokkenheid van werkgevers. De associate degree gaat alleen lukken als deze aansluit bij de arbeidsmarkt en als ook werkgevers daarin willen investeren. Ik heb echter wel grote problemen met dit amendement, want wij hebben de associate degree ondergebracht bij het hbo. Op het vlak van de samenwerking met werkgevers heeft het hbo een andere manier van werken, een andere stelselvorm, dan het mbo. Daarom ontraad ik dit amendement.

In het mbo kennen we de SBB, de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven, met een samenwerking in de kwalificatiestructuur. Op basis van voorstellen van de SBB stel ik een kwalificatie vast en aan de hand daarvan kan een roc een opleiding inrichten. In het hoger onderwijs kennen we geen kwalificatiestructuur. Kwaliteit en doelmatigheid worden daar geborgd door een accreditatiestelsel en er is een relatie met de arbeidsmarkt via de macrodoelmatigheidstoets. Het werkveld is daar op verschillende manieren bij betrokken. Allereerst ziet de macrodoelmatigheidstoets er onder meer op of een opleiding tegemoetkomt aan de behoefte van de arbeidsmarkt. De toets daarvoor wordt gedaan bij de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs, de CDHO. Een hogeschool moet voor een associate-degreeopleiding aantonen dat er een arbeidsmarktbehoefte is op niveau 5. De hogeschool moet hierbij aangeven welke werkveldpartijen bij de ontwikkeling van de nieuwe opleiding zijn betrokken en op welke wijze de betrokkenheid gestalte heeft gekregen. Zo moet de betrokkenheid van werkgevers blijken uit een duurzame relatie tussen het afnemend beroepenveld en de instelling. Die kan bijvoorbeeld worden aangetoond door een beschrijving van bestaande samenwerkingsrelaties, Centers of expertise, pps-constructies en werkveldcommissies. Nogmaals, de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs adviseert mij daarover.

Soms wordt die betrokkenheid op verschillende manieren ingevuld en ook daar zou ik ruimte voor willen laten met het oog op dat regionale maatwerk. Hogeschool Windesheim werkt bijvoorbeeld standaard met twee reflectiemomenten bij een representatie van relevante werkveldpartijen bij het ontwikkelen van een associate degree. Bij Avans Hogeschool wordt gebruikgemaakt van werkveldraadplegingen en adhesieverklaringen van het regionale werkveld. Het hoeft dus niet

allemaal in één mal gegoten te worden, maar men moet aan de CDHO wel een overtuigend verhaal voor kunnen leggen waaruit blijkt dat die samenwerking er is. Ook op andere manieren is het werkveld hierbij betrokken, met gastdocentschappen, praktijklessen, Centers of expertise, Centra voor innovatief vakmanschap et cetera.

Tot slot. Mocht het amendement op stuk nr. 13 worden aangenomen, dan heb ik echt wel een ernstig probleem. Dat betekent immers niet alleen veel meer administratieve lasten, maar ook dat twee systemen in elkaar zullen worden geschoven. Wij hebben immers een mbo-stelsel en een hbo-stelsel en dan gaan we opeens elementen uit het mbo overplaatsen naar het hbo. Ik vrees dat dit tot ondoelmatigheid leidt en misschien zelfs tot heel verwarrende en chaotische situaties.

De heer Van der Molen (CDA):

De minister spreekt het in ieder geval echt met ernst uit. Ik zie de angst voor verwarring wel. Ik wil best nog even naar het amendement kijken om ervoor te zorgen dat we dit goed met elkaar regelen, maar het is wel ingegeven door het feit dat we hier echt met iets anders te maken hebben, omdat we ook ruimte laten aan het mbo om tot op zeer grote hoogte invulling te geven aan dit onderwijs. Ik weet dat in het hbo heel veel wordt gedaan om aan te tonen dat er verbanden met het bedrijfsleven zijn, maar of de discussie nu gaat over de staat van het onderwijs of over andere zaken, we merken toch vaak dat de verbinding met de arbeidsmarkt nog een stukje beter kan. Het mbo laat, door de manier waarop het werkt, juist zien dat het inderdaad beter kan. Kan de minister reflecteren op de betrokkenheid van het mbo? Als het om een Ad gaat, kunnen we de manier van werken toch niet geheel buiten beschouwing laten?

Minister Bussemaker:

Maar het volgende onderwerp dat ik wil bespreken, is het amendement van de heer Duisenberg. Daarin wordt gesteld dat de samenwerking met het mbo nog veel verder vorm kan krijgen dan de 50% die ik voorstel. Ook daarvoor geldt echter dat je, in de officiële manier waarop je verantwoording aflegt en diploma's uitreikt, die twee systemen niet door elkaar kunt gaan gebruiken. Dat creëert namelijk enorm veel ondoelmatigheid en verwarring.

De heer Van der Molen zegt dat de samenwerking tussen het hbo en het bedrijfsleven beter kan. Dat ben ik met hem eens, maar ik zeg er wel bij dat er de afgelopen jaren al enorm veel is verbeterd voor het mbo en het hbo. Ik geloof dat de heer Beertema dat ook aangaf en daar ben ik hem dankbaar voor. Er gaat namelijk ook veel goed op dat vlak. Met de Centres of expertise hebben we weer een stap gezet om dat te stimuleren, met hbo-instellingen die deelnemen aan regionale overlegstructuren. Je hebt tegenwoordig in heel veel regio's een economic board. In eerste instantie waren het vaak vooral universiteiten, maar nu sluit het hbo zich daar ook meer bij aan. Ik ben niet op voorhand tegen aanmoedigen om ervoor te zorgen dat daarin nog verbetering optreedt, maar een amendement grijpt wel heel diep in op de systemen. Als we hbo-instellingen nu naar de SBB gaan sturen om daarmee overleg te voeren, moeten zij dat dubbelop doen, want ondertussen moeten zij ook nog altijd bij de CDHO zijn. Dat werkt ook goed. Sterker nog, er zijn heel veel goede voorbeelden van toetsing door de CDHO, waar scholen ook blij mee zijn. Daarnaast wil ik ook ruimte laten voor regionaal maatwerk. Als de heer Van der Molen mij ertoe oproept om te bezien op welke wijze er een tandje bij kan, neem ik die oproep graag over, maar een verandering in de wet die zo ver ingrijpt op wat instellingen moeten doen, vind ik echt een stap te ver gaan.

De heer Van der Molen (CDA):

Als het inderdaad een oproep was geweest, had ik wel een motie ingediend, van het type "vinden we allemaal ook niet dat ...?" of "we zijn allemaal voor wereldvrede"; dan had ik zoiets gezegd. Ik kijk nu wel heel bewust naar de tekst van deze wet: hoe komt die eruit te zien? Hoe kunnen we vanaf het begin waarborgen dat er verbanden met het bedrijfsleven zijn en dat een goede inschatting wordt gemaakt van de vraag van de arbeidsmarkt? Het bedrijfsleven moet in positie worden gebracht — zo

heb ik dat ook steeds van de SBB begrepen — om de discussie en het gesprek te voeren over de wijze waarop het onderwijs in elkaar steekt en de afwegingen die worden gemaakt. Dat is wat ik hiermee beoog. Ik heb al aangegeven dat ik bereid ben om nog even naar het amendement te kijken, omdat ik wel snap dat daarover geen verwarring moet bestaan, maar ik wil wel de extra stap zetten om, zeker als er mbo's bij betrokken zijn, de nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, die we in het mbo kennen, ook hier te introduceren.

Minister Bussemaker:

Ik zeg dan toch nog maar een keer dat je een associate degree pas mag beginnen als er een arbeidsmarktbehoefte is op niveau 5. Dat moet je dus aantonen. Je mag niet zomaar een associate degree starten. Je moet overtuigend aantonen dat je contact hebt met het bedrijfsleven. Dat kan op verschillende manieren, bijvoorbeeld door te laten zien dat je samen al een Centre of expertise of een werkveldcommissie hebt. Ik heb net aangegeven dat daar verschillende voorbeelden van zijn. Vanzelfsprekend verwachten we dat men die samenwerking daarna ook doorzet. Ik denk dat we op dit punt kunnen leren van de afgelopen jaren. De leden zeiden allemaal terecht dat we al een associate degree hebben, maar die heeft nu geen zelfstandige positie. We hebben kunnen leren hoe we die kunnen vormgeven. Daar moeten we ook vooral op letten.

Misschien kan ik een handreiking doen? Die geldt misschien ook voor een paar andere thema's waar ik zo nog op terugkom. Het geldt ook richting de heer Futselaer, zeg ik maar direct. Ik noem het risico dat het toch een afstroom wordt, in plaats van de opstroom die we allemaal willen. We gaan monitoren en vervolgens na vier jaar, want we moeten eigenlijk een hele cyclus doorlopen, bekijken hoe dat vorm heeft gekregen. Mochten we na twee jaar signalen krijgen over een gebrekkige aansluiting van werkgevers of krijgen we dan te horen dat het verkeerd gebruikt wordt en niet tot die emancipatie en verheffing leidt, maar juist tot het apart zetten van studenten die misschien wat meer aandacht vragen, dan maken we de balans op, houden we de thermometer erin en gaan we op dat moment al maatregelen nemen. Ik heb er, eerlijk gezegd, alle vertrouwen in dat dit op beide thema's, dus zowel op het terrein van de samenwerking met werkgevers als wat betreft het effect ervan voor emancipatie en kansgelijkheid, een positieve bijdrage zal leveren.

In het amendement van de heer Duisenberg op stuk nr. 9 wordt gesteld dat mbo-instellingen een volledige associate-degreeopleiding moeten kunnen verzorgen, met uitzondering van de afstudeerfase en het afsluitend examen. Ik ontraad ook dit amendement. De heer Duisenberg vroeg: waar is die 50% nu eigenlijk op gebaseerd? Is dat een willekeurig percentage? Nee, dat is geen willekeurig percentage, dat is bewust gekozen. Hierdoor wordt namelijk gegarandeerd dat het zwaartepunt van het curriculum op de hogeschool aangeboden zal worden, want met 50% wordt ten minste één jaar verzorgd op de hogeschool.

Voor dit amendement geldt eigenlijk hetzelfde als voor het amendement van de heer Van der Molen. We moeten niet twee systemen door elkaar gaan gebruiken. Het moet volstrekt helder zijn dat er één instelling is die verantwoordelijk is voor de kwaliteit van de gehele opleiding, de accreditatie en de examencommissie, en dus ook voor de kwaliteit van het afstuderen. Ik kan me, eerlijk gezegd, niet voorstellen dat de heer Duisenberg dat niet met me eens is.

Ik vind de samenwerking met het mbo zeer wenselijk en ik zie ook in de praktijk de goede voorbeelden. Die samenwerking kan bijdragen aan de toegankelijkheid, doorlopende leerlijnen en gelijke kansen. Maar die kan ook bestaan uit heel verschillende vormen. Wat de uitwisseling van docenten betreft, kan een hogeschool ook nu al een aanvraag indienen om de associate-degreeopleiding in samenwerking met een mbo-instelling aan te bieden, zolang de volledige verantwoordelijkheid voor die opleiding maar bij de hogeschool blijft liggen. Ook voor bachelor- en masteropleidingen geldt dat zij maximaal een derde van hun onderwijs mogen uitbesteden. Dus we doen hier al meer dan bij reguliere opleidingen.

Bij de associate degree is dat maximaal de helft, en dat is dus al meer. Daarmee zijn we ruimhartig en ik wil eigenlijk ook eerst weleens kijken hoe dat nu uitwerkt. Ik vind het noodzakelijk dat de associate degree ook in de context van een hbo-opleiding plaatsvindt, omdat we misschien ook willen dat studenten doorstudereren. De heer Özdiil zei dat ook. Het is van belang dat je een herkenbare cultuur creëert. Het is een hbo-opleiding, weliswaar een tweejarige, maar het is wel een hbo-opleiding. Dan is het ook belangrijk dat ze studenten van hbo ontmoeten, dat ze lectoren ontmoeten, dat ze in aanraking komen met praktijkgericht onderzoek, zoals dat op het hbo plaatsvinden. Nogmaals, dan kan die samenwerking met het mbo heel relevant zijn, maar we waarborgen in ieder geval dat men ook hbo-studenten ontmoet, dat men praktijkgericht onderzoek doet en dat men in een omgeving studeert waar niet alleen het leren centraal staat, maar ook het ontwikkelen van een probleemoplossend, kritisch en creatief vermogen. Dat zijn allemaal elementen die ook bij het examen van een associate degree horen.

Ik zeg er ook nog maar bij dat de associate degree niet alleen voor mbo'ers is. Er kunnen ook havisten en vwo'ers een associate degree gaan volgen. Ik denk niet dat het voor hen extra aantrekkelijk wordt als ze die helemaal op het mbo moeten volgen. Ik denk dus dat het hbo de juiste plek is om die opleiding te volgen. Ik constateer dat niet alleen de Vereniging Hogescholen maar ook de MBO Raad goed uit de voeten kan met deze lijn. Net als de heer Futselaar ben ik van mening dat we eerst moeten bekijken hoe het met deze zelfstandige positionering gaat. Dat geldt ook voor andere wijzigingsvoorstellen. Ik ga ervan uit dat het allemaal goed gaat. Dat zei ik net ook tegen de heer Van der Molen en de heer Futselaar in reactie op twee punten. Maar ik wil dit wel eerst zeker weten voordat ik nog verder gaande verruiming bied. Wat mij betreft is het voor nu een stap te ver. Ik ontraad dus ook het amendement.

De heer Futselaar (SP):

Als de minister denkt dat bij een hbo-bachelor alle studenten een lector ontmoeten, moet ik toch ontmoedigende woorden spreken. Ik vrees dat dit totaal niet het geval is, maar dat terzijde.

Minister Bussemaker:

Het gaat om praktijkgericht onderzoek.

De heer Futselaar (SP):

Ik wil toch wat meer helderheid over het amendement van de heer Duisenberg. Het volgende is een hypothetisch geval. Ad's worden op een aparte locatie aangeboden, dus niet bij een hogeschool of bij een roc. Docenten van een hbo-instelling komen daar lesgeven. Ook docenten van een mbo-instelling komen daar lesgeven. De eindtermen worden bewaakt door de hogeschool. Waar zie ik nou nog die 50%? Begrijpt de minister wat ik bedoel? Waar loopt die lijn dan nog als het zo fluïde is?

Minister Bussemaker:

Waar loopt die lijn? Je moet in ieder geval aantonen dat maximaal 50% op een mbo-school plaatsvindt met mbo-docenten. De verantwoording op dat punt ligt natuurlijk altijd bij de opleiding. Er moet worden aangetoond dat de opleiding voor een substantieel deel, minimaal de helft, op het hbo plaatsvindt in een hbo-omgeving. Dan gaat het dus niet alleen om de locatie maar ook om wat er allemaal bij hoort.

De heer Futselaar (SP):

Ik wil niet in een eeuwige terminologiediscussie terechtkomen, maar "hbo-omgeving" is toch wel een lastig begrip. We hebben het niet over het gebouw. We hebben het ook niet noodzakelijkerwijs over docenten. Er is een curriculum dat wordt gegarandeerd door een hogeschool, in zoverre dat de eindtermen daaronder vallen. Ik ben toch een beetje op zoek naar een antwoord op de vraag wat een hbo-omgeving is.

Minister Bussemaker:

U zegt het goed. De hbo-omgeving wordt bepaald door de eindtermen. De hbo-omgeving wordt door een belangrijk deel wel door docenten bepaald. We weten allemaal van studenten die de overgang van het mbo naar het hbo maken, dat de manier van leren volstrekt anders is en dat ze daar vaak tegen aanlopen. Op een hbo wordt dus op een andere manier lesgegeven dan op een mbo. Dat is wel het kader dat centraal moet staan, zeker voor studenten die misschien nog door willen naar een volledige hbo-bacheloropleiding. Het is een omgeving die bepaald wordt door de inhoud — daar gaat het eigenlijk om — en de cultuur van leren in het hbo.

De heer Van der Molen (CDA):

Ik wil dit iets verder uitdiepen voor het goede begrip. We kennen Ad's die op een aparte plek worden georganiseerd. Die worden nu al niet voor 50% op de hogeschool gegeven, want ze zitten apart. Het voorbeeld dat de heer Duisenberg aanhaalde betreft Hogeschool Van Hall Larenstein. Dat is een groene hogeschool. Die hogeschool wil natuurlijk aansluiting vinden bij een groen mbo. In de theorie van de heer Van Duisenberg wordt dat onmogelijk gemaakt omdat de minister nu zegt dat het voor 50% op een hogeschool moet zijn. Tegelijkertijd is het mogelijk om op een aparte locatie Ad's aan te bieden. Die twee dingen stroken niet met elkaar. Welke regels maken het onmogelijk om zo'n Ad op te zetten met de betrokkenheid van een hogeschool die eventueel op een zekere afstand daarvan zit?

Minister Bussemaker:

Nu wordt de discussie verengd tot de locatie, maar daar gaat het niet om. Het gaat erom dat de verantwoordelijkheid ligt bij de hbo-instelling. Je wilt niet dat meer dan 50% op de mbo-locatie plaatsvindt, omdat je daarmee ook andere verantwoordelijkheidsverdelingen krijgt. Het gaat erom dat het een onderdeel is van een hbo-opleiding met hbo-eindtermen.

De heer Van der Molen (CDA):

Het is goed om dit helder te krijgen. Ik denk dat de minister ons daar ook bij helpt. Maar het gaat nog even om de omgeving, om dat begrip te wegen. Ik kan mij voorstellen dat er voldoende invloed op hbo-niveau moet zijn. Dan staat een hbo-docent voor de klas. Dan is het lesmateriaal dat je gebruikt, op hbo-niveau of in ieder geval op niveau 5. Je zult uitwisseling hebben; dat begrijp ik. Maar de locatie is wel heel bepalend. Dat is wel iets wat echt lastig kan zijn. Je kunt een hbo-docent naar een hbo-locatie brengen, maar als je niet op een mbo-locatie mag zijn, heb je een drempel te pakken.

Minister Bussemaker:

Ik beseft dat dit een ingewikkelde discussie is. We merken natuurlijk tegelijkertijd dat locaties er eigenlijk steeds minder toe doen. Met leren op de werkplek en digitaal leren kun je tegenwoordig eigenlijk overal leren. Het is dus niet alleen de locatie. Ik moet echter in de wet wel een noemer hebben. Het is een hbo-opleiding. Weliswaar een tweejarige hbo-opleiding, maar een hbo-werkomgeving, hbo-eisen en een hbo-manier van leren en werken moeten daarin wel centraal staan. Wij hebben dat vormgegeven, waarbij in ieder geval duidelijk moet zijn dat ook de hbo-opleiding minimaal 50% van de verantwoordelijkheid draagt en dat daarmee minimaal 50% van de opleiding onder de directe verantwoordelijkheid op een hbo-opleiding vorm moet krijgen. Als je zegt: het mogen wel hbo-docenten zijn bij een mbo-instelling, is niet te volgen of dat ook daadwerkelijk gebeurt. Wij hebben daar in de wet dus een noemer voor gemaakt.

De heer Duisenberg (VVD):

Ik denk dat het goed is dat wij hierop ingaan, want meer partijen zitten daarmee. Laat ik om te beginnen tegen de minister zeggen dat ik het uitgangspunt dat zij formuleerde volledig onderschrijf, namelijk "zolang de volledige verantwoordelijkheid maar bij de hogeschool blijft". Dat heb ik duidelijk gehoord en dat wil ik ten eerste even zeggen. Ik beweer niet met het amendement dat ik de

verantwoordelijkheid zou willen verschuiven naar het mbo. Tegelijkertijd zie ik wel dat hogescholen en mbo-instellingen met elkaar willen samenwerken, zoals bijvoorbeeld Van Hall Larenstein vanuit Leuwarden doet op verschillende locaties van het Wellantcollege in de omgeving van Utrecht en in Zuid-Holland. De minister zegt "we moeten het niet te veel verengen tot de locatie", maar ik dat het voor een heel groot deel een locatieprobleem is en dat die 50% en de vereiste van de zogenaamde hbo-omgeving een drempel opwerpen. Ik heb de volgende vraag aan de minister.

De voorzitter:

Kan het iets concreter?

De heer Duisenberg (VVD):

Ja, dan komt nu mijn vraag. Nu staat vrij absoluut in de wet "ten minste de helft". Kan niet onder de verantwoordelijkheid van de hogeschool worden gebracht dat deze zegt: een bepaald deel mag in het mbo plaatsvinden? Maar dan moet door de hogeschool nader worden gemotiveerd dat dit past in het concept zoals het bedoeld is. De minister neemt dat mee en geeft goedkeuring aan elke aanvraag die er komt, zodat het meer afhankelijk kan zijn van de situatie en van het voorstel dat de hogeschool samen met die mbo-instelling wil doen.

Minister Bussemaker:

Dat is wel een ander verhaal dan hoe het in het amendement van de heer Duisenberg is verwoord. Wat ik zeg, is dat het niet alleen op de locatie hangt. De locatie is wel een manier om duidelijk te maken dat het een hbo-opleiding is en dat deze binnen een hbo-opleiding moet plaatsvinden. De locaties worden tegenwoordig minder relevant. Dat zeg ik, omdat wij vaak meer digitaal werken en misschien ook meer bij een werkplek willen aansluiten. Ook dan moet duidelijk zijn dat minimaal de helft van die opleiding in een hbo-omgeving plaatsvindt. Daar kun je misschien een keer een uitzondering op maken, maar die maak ik niet; die wordt gemaakt door de CDHO, die moet kijken of er een zwaarwegende reden is om het goed te keuren. Voor uw voorbeeld van Van Hall Larenstein, de Aeres Hogeschool en het Wellantcollege geldt ook dat de helft van het onderwijs kan worden verzorgd op de locatie van een mbo-instelling. Als men meer zou willen, moet de hogeschool een aanvraag indienen voor een nevenvestiging, waardoor de hogeschool een vestiging kan openen op de locatie van het Wellantcollege. Dan heb je in ieder geval geborgd dat het ook een opleiding is op hbo-niveau. Mocht een hogeschool een dergelijk verzoek indienen, dan zal de CDHO onder andere de macrodoelmatigheidstest bekijken om te zien of die nevenvestiging goedgekeurd kan worden. Maar zelfs dan wordt het onderwijs dus nog steeds volledig verzorgd door de hogeschool.

De heer Duisenberg (VVD):

Hoe ik het nu formuleer, wijkt inderdaad af van wat ik in het amendement heb gezet. Ik heb overigens niet in het amendement opgenomen dat het per definitie volledig naar het mbo zou gaan. Wat ik wel heb gezegd, is dat er gewoon situaties zijn dat je in het mbo-deel of op de locatie van het mbo niet beperkt wilt worden door die 50%. Verder wil je ook niet dat de samenwerking van een hogeschool en een mbo-instelling wordt beperkt door die 50%. Dus nogmaals mijn vraag of het mogelijk is. Ik ben overigens bereid om het, ook voor de collega's die angstig zijn dat het dan toch naar 100% gaat, aan te passen door op te nemen dat het gaat om een nader te motiveren deel. Daarbij zal dan wel de context van het hbo-onderwijs bewaard moeten blijven, maar dat toetst de minister vervolgens zelf.

Minister Bussemaker:

Op die manier komen we toch veel meer tot elkaar. De heer Duisenberg komt in ieder geval meer in mijn richting doordat hij daarmee een clause inbouwt voor een uitzonderingsgeval. Hij zegt nu dat in een bijzonder geval meer dan 50% op een andere locatie kan plaatsvinden. Dat betekent dat ook de hogeschool daarvoor een aanvraag moet indienen en dat dus elke stap onder de verantwoordelijkheid van de hogeschool blijft vallen. Dat is eigenlijk mijn centrale punt, want ik wil

niet dat er verwarring ontstaat doordat iemand ooit kan zeggen: ja, maar dat was niet onze verantwoordelijk, want daar ging de hbo-instelling over. Of andersom: nee, maar dat was de verantwoordelijkheid van de mbo.

Ik heb de heer Duisenberg de afgelopen jaren leren kennen als iemand die daar altijd heel stevig op heeft toegezien. Hij wilde altijd dat het duidelijk was wie welke verantwoordelijkheid draagt voor de kwaliteit van de opleiding. Daar mag inderdaad nooit misverstand over bestaan. Maar als hij het mogelijk wil maken dat het in uitzonderlijke gevallen kan, dan kan dat worden gedaan met een nevenvestiging. Dat is ook mogelijk in het geval dat Aeres Hogeschool een aanvraag doet voor een nevenvestiging bij het Wellantcollege. Als hij dat wil stimuleren of als hij daar nog iets extra's over in de wet wil opnemen, sta ik daarvoor open. Ik weet eerlijk gezegd zelf niet wat er juridisch nog meer nodig zou kunnen zijn, want het kan nu al.

De voorzitter:

Mijnheer Duisenberg, ik zie dat u nogmaals wilt interrumpen, maar ik wil de interrupties toch echt in tweeën doen. U moet hier anders maar in tweede termijn op terugkomen.

Ik vraag de minister om voort te gaan.

Minister Bussemaker:

Voorzitter. Het amendement van de heer Duisenberg op stuk nr. 10 moet ik ook ontraden. Dat amendement creëert de mogelijkheid dat een instelling alleen associate degrees aanbiedt, ook als men geen volwaardige bacheloropleiding aanbiedt. Ik hecht er zeer aan dat die associate degrees worden aangeboden door een hogeschool waarbinnen ook hbo-bacheloronderwijs en praktijkgericht onderzoek plaatsvinden. Ik zei bij het vorige amendement al dat we niet moeten vergeten dat het om een opleiding in het hoger onderwijs gaat waarbij de context bepalend is. Dat betekent dat de context van een hbo-bachelorprogramma centraal moet staan en dat we niet met de kwaliteitsborg moeten marchanderen.

De heer Van Meenen vroeg in dit verband of ik signalen heb gekregen dat roc's op aparte instellingen alleen associate degrees willen aanbieden. Ik heb die signalen niet gekregen. Tegen de heer Duisenberg zeg ik nog wel dat mijn verdere bezwaren tegen zijn amendement er betrekking op hebben dat ik het ook heel belangrijk vind dat een student die met een associate degree begint, door kan gaan naar een reguliere hbo-opleiding. Als er alleen maar associate degrees zijn, wordt die weg afgesneden. Dat is in mijn ogen problematisch en ik denk verder dat het ook niet bijdraagt aan een goede verhouding tussen bekostigd en onbekostigd onderwijs. Ik ben namelijk bang dat het eventueel als een soort sluiproute — laat ik het zo toch maar noemen — zou kunnen gaan dienen om het hogeronderwijsstelsel binnen te komen. Je bent dan immers een rechtspersoon van hoger onderwijs, een private instelling, en dat heeft als consequentie dat je het vertrouwen geniet om volwaardige hbo-bachelors en masters te verzorgen, op basis van een papieren toets. Dat vertrouwen kan eigenlijk niet gegeven worden met alleen een opleiding op niveau 5. Ik vind dat heel risicovol, want het zou betekenen dat vooral onbekostigde instellingen associate-degreeopleidingen zouden gaan verzorgen. De vraag is of ze het volledige hbo-niveau kunnen geven. Als we eenmaal toestemming aan zo'n instelling hebben gegeven, dan is het buitengewoon ingewikkeld om die weer in te trekken. Ik heb daar de afgelopen jaren één voorbeeld van gezien, de EuroPort Business School. Het heeft me enorm veel moeite gekost om de goedkeuring daarvan in te trekken. Ik wil hier dan ook zeggen: laten we nu eerst kijken hoe het gaat, voordat we vergaande vervolgstappen zetten in de verruiming.

Ik kom op het amendement van de heer Beertema. Hij wil eigenlijk dat we de reputatie van de associate degree opkrikken en hij wil dat de Ad-opleiding moet worden verzorgd door een hogeschool, op de locatie van een mbo-instelling. Om dezelfde redenen die ik net in reactie op de

heer Duisenberg heb genoemd, ontraad ik dit amendement. Ik ben het helemaal eens met het belang van de verbetering van het imago en de reputatie van mbo's, maar ik denk dat als we dit goed doen ... Laten we er vooral voor zorgen dat we de komende jaren geen fouten maken met de associate-degreeopleiding. Ik wil hier gewoon echt zekerheid. We hebben nu ervaring. We weten wat er kan. We hebben de goede voorbeelden uit Rotterdam en van elders, laten we er nu voor zorgen dat we dat op een goede manier uitbouwen. Het zou dood- en doodzonde zijn als we nu te grote stappen zetten en dan na een paar jaar denken: nu staat eigenlijk weer dat hele concept in een kwaad daglicht. Daar is het mbo niet van gediend en het hbo evenmin. Wie daar vooral niet van gediend is, is de student zelf.

Ik merk voor de volledigheid nog maar op dat de heer Beertema in zijn amendement zoals het nu luidt, voorstelt dat alleen bekostigde associate-degreeopleidingen fysiek moeten worden ondergebracht in een mbo-instelling, en niet de onbekostigde. Daar zit dus ook nog een tegenstrijdigheid in.

De heer Özdil en de heer Van Meenen vroegen nog naar de doorstroming. Als je door wilt vanuit het associate degree naar een reguliere bachelor-opleiding, kan dat, maar hoe lang het duurt, hangt een beetje af van de verwantschap van de opleidingen. Als je een mbo-opleiding ICT hebt afgerond en je wilt doorstromen naar een hbo-bacheloropleiding ICT, dan zal de studielast doorgaans tussen de twee en tweeënhalf jaar zijn. Wil je vanuit je associate degree ICT door naar, ik noem maar wat, verpleegkunde, dan gaat het wel wat langer duren.

De heer Van Meenen vroeg nog naar de voorlichting. Dat gaan we heel intensief oppakken, maar ik zeg daar bij — die lessen heb ik ook al van het studievoorschot geleerd — dat dit een lastig te bereiken groep is. Een brief naar het thuisadres werkt hier niet, dat moet op heel andere manieren. Hier valt ook niet zomaar wat mee te twitteren. Dat vergt heel gerichte en uitgebreide informatie, maar daar gaan we mee aan de slag. We gaan dat ook samen doen met werkgevers, in het kader van initiatieven rond Leven Lang Leren. Vanzelfsprekend gebeurt dat ook samen met de scholen. Tegen de heer Van der Molen zeg ik: ook samen met het SBB, en dat nemen we ook mee bij regionale enquêtes en dergelijke.

De heer Bisschop vroeg of we met het oog op de bekend- en vertrouwdheid nu wel een internationale naam moeten gebruiken. Ik heb daar de afgelopen tijd met menigeen over gesproken, want wordt die naam nu wel herkend? Het punt is dat die internationaal heel goed wordt herkend en ondertussen zijn de bachelor en de master, zeg ik maar tegen de heer Beertema, ook Engels. Voor studenten is het van belang dat zij met hun diploma ook in het buitenland erkend worden en die instellingen die al begonnen waren met een associate degree, zeggen eigenlijk: we hebben nu al heel veel werk in de regio verricht om het bekend te maken, dus we willen het nu eigenlijk wel zo houden.

Ik zei al dat ik graag bereid ben om te monitoren en ik voeg daar nog aan toe dat ik na twee jaar een thermometer erin houd. Mochten er ergens op de genoemde terreinen, of op andere terreinen, signalen zijn dat het niet goed gaat, dan ben ik graag bereid om daar maatregelen op te treffen.

De heer Van der Molen vroeg nog naar de Nationale Studenten Enquête en de stagebegeleiding. Ik vind stages superbelangrijk, dus ook die neem ik graag mee in die monitoring die ik heb toegezegd.

Ik hoop dat wij de komende jaren een enorme uitbreiding zullen zien. We zien dat op de Rotterdam Academy het aantal studenten enorm is gegroeid de afgelopen jaren, van 170 in 2011 naar ruim 900 in 2016. We zien dat bij Avans de afgelopen vijf jaar het aantal studenten is verdubbeld naar 800, vooral deeltijdstudenten. Er liggen zo'n 40 aanvragen voor associate degrees klaar voor goedkeuring. Als de Kamer goedkeuring geeft aan dit wetsvoorstel en de Eerste Kamer ook, kunnen we echt in heel snel tempo een enorme stap zetten.

Ik kom bij het tweede onderwerp waarover vragen zijn gesteld, namelijk het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en met name de controle daarop. Ik wil daar eigenlijk vrij kort over zijn, want ik heb daar zeer, zeer uitgebreid met uw Kamer over gesproken en ik heb er daarna zeer, zeer uitgebreid over gesproken met de Eerste Kamer. In beide Kamers is een zeer ruime meerderheid voor de wet, alleen heeft de Eerste Kamer gezegd een haakje te willen hebben, wat meer controle te willen hebben, zodat als een instelling onvoldoende of geen maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef toont dat op zo'n manier wordt geregeld dat de politieke voorkeur van een minister daarbij geen rol kan spelen. Dat heb ik met dit wetsvoorstel gedaan. Ik heb de Eerste Kamer beloofd om dat zo snel mogelijk te doen. Daar hechtte zij aan. Dit was de eerste mogelijkheid.

Ik zeg nog wel tegen de heer Özdil dat het wetsvoorstel inzake het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef niet over academische vrijheid gaat. Daar gaat het nadrukkelijk niet over. Dat is namelijk een van de toetsstenen, de vraag of er sprake is van academische vrijheid. Dat moet getoetst worden door derden, niet door mij. Het gaat over de vraag of een instelling in gebreke blijft en dat kan een rechter niet toetsen. We hebben geen middel om dat te toetsen. Ik geloof dat ik de leden van de Eerste Kamer, ook die van zijn fractie, uiteindelijk heb kunnen overtuigen van het belang hiervan. Ik heb in het toetsingskader vastgelegd, zo zeg ik tegen de heer Özdil, dat het ministerieel besluit waarmee de adviescommissie wordt ingesteld aan deze Kamer en aan de Eerste Kamer zal worden gestuurd. Dat bevat ook het toetsingskader. Hij vraagt of de minister de mogelijkheid heeft om af te wijken van het advies van de commissie. Dat kan alleen om zwaarwegende redenen. Die moet de minister in het besluit opnemen en kan de Kamer dus controleren. De instelling kan altijd in bezwaar en beroep gaan. Uiteindelijk is het ook dan de rechter die het laatste oordeel velt.

De heer Özdil (GroenLinks):

Ik heb een vraag aan de minister, maar ik heb eerst een aanvulling. De zorgen die ik in mijn inbreng in eerste termijn uitte, sluiten aan bij wat mijn fractie in de Eerste Kamer heeft gezegd toen zij akkoord ging met deze wet inzake het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef. Daar zaten heel veel mitsen en maren aan, inderdaad. Ik ben blij om te horen dat de minister die zorg deelt. Het gaat wel om de academische vrijheid uiteindelijk.

Minister Bussemaker:

Nee, daar gaat het dus niet om.

De voorzitter:

Stelt u uw vraag concreet alstublieft, mijnheer Özdil.

De heer Özdil (GroenLinks):

Mijn vraag is concreet of de minister bereid is om de nota van wijziging aangaande de commissie van advies en het bijbehorende toetsingskader dat nog te ontvangen is alsnog aan de Raad van State ter advies voor te leggen.

Minister Bussemaker:

Nee, daar zie ik geen meerwaarde in. Ik heb de hele route doorlopen met het oorspronkelijke wetsvoorstel: Raad van State, Tweede Kamer en Eerste Kamer. We hebben daar uitgebreid met elkaar over gesproken. Beide Kamers hebben nu ingestemd met het wetsvoorstel. Het zou dan vreemd zijn om weer terug te gaan naar de Raad van State. Ik zie daar geen aanleiding voor. Ik zie echter dat het discussie heeft opgeroepen, ook bij de Eerste Kamer. Uw fractiegenoten in de Eerste Kamer hebben ingestemd met het wetsvoorstel, mijnheer Özdil. Zij hebben gezegd dat zij de borging van zo'n commissie willen. Daarom zit deze commissie nu in dit wetsvoorstel, zodat geborgd kan worden dat de minister, ik of een van mijn opvolgers, niet zomaar, als hij of zij het oneens is met

iemand, de academische vrijheid kan beperken. Dat wordt nu getoetst met deze commissie en daar gaat het nadrukkelijk om. Dat is stap één. Verder wordt er gekeken of er ook sprake is van academische vrijheid. Als daar sprake van is, wordt de volgende stap niet gezet. Dat is dus een heel duidelijke toetssteen. Valt de uiting onder de academische vrijheid of een ander fundamenteel recht? Als het antwoord van de onafhankelijke commissie op die vraag "ja" is, dan kan de minister geen volgende stappen zetten.

De heer Özdil (GroenLinks):

Akkoord, precies daar wringt de schoen. Wie bepaalt wat wel of niet onder de academische vrijheid valt? Wie zit er in die commissie? Hoe wordt dat allemaal georganiseerd? Laten we daar heel zorgvuldig in zijn. Dat wil ik nog toevoegen.

Minister Bussemaker:

Ja, dat zit dus voor een heel belangrijk deel in het wetsvoorstel. Dat ga ik nu niet allemaal herhalen. Er is een onafhankelijke commissie. Die wordt samengesteld uit mensen die geacht worden ook verstand van zaken te hebben, dus iemand met kennis over gelijke rechten, iemand die kennis heeft over onderwijsrechten en iemand die bevoegd is om als rechter op te treden. En ik zeg nogmaals: ik ben graag bereid om het ministerieel besluit over die adviescommissie aan beide Kamers voor te leggen. Ik denk dat ik dan het maximale heb gedaan, zeg ik ook maar, om recht te doen aan de opdracht die de Kamer mij heeft meegegeven. Dat zeer indringende verzoek heeft ook deze Kamer mij al een behoorlijke periode terug gedaan. De heer Duisenberg weet daar alles van. We hebben alle mogelijkheden verkend om binnen de huidige wetgeving een en ander op te pakken. Dat bleek niet te kunnen. Dit is naar mijn idee uiteindelijk de enige, maar ook enige verantwoorde mogelijkheid om dat te doen.

De heer Bisschop vroeg nog wat het betekent als je benoembaar moet zijn als rechterlijk ambtenaar. Dat is eigenlijk de benoeming die gelijk is aan bijvoorbeeld een benoeming voor een college beroep in het hoger onderwijs. Dat betekent dat de kandidaat in ieder geval een afgeronde juridische opleiding moet hebben.

De heer Van der Molen vroeg ook nog naar de Raad van State. Op die vraag ben ik al ingegaan.

Mij rest nog antwoord te geven op één vraag, over een ander onderdeel van dit wetsvoorstel.

De voorzitter:

Minister, u beantwoordde zojuist de vragen van de heer Bisschop. Hij had ook een vraag over louter expertise op gelijke behandeling. Daarvan zegt u dus: ook op andere terreinen? Dan hebt u dat pakket afgerond.

Minister Bussemaker:

Ja, ik zeg: op het terrein van gelijke behandeling, maar ook op het terrein van onderwijsrecht en iemand die benoembaar is als rechter. En mocht men behoefte hebben aan extra informatie die deze leden niet dekken, dan is de commissie altijd gerechtigd om extern advies in te winnen. Maar ik heb die toezegging naar de Eerste Kamer gedaan om in ieder geval te borgen dat het geen politieke benoemingen zijn en dat het mensen zijn die verstand van zaken moeten hebben. Als vooral het discriminatiebeginsel centraal staat, ligt expertise over gelijke rechten op zich voor de hand. Maar vrijheid van onderwijs kan hier ook heel goed een rol in spelen. Afhankelijk van de casus kan de commissie bovendien altijd derden vragen om de commissie te adviseren.

Tot slot bevat dit wetsvoorstel een onderdeel over de registers. De heer Van Meenen stelde de vraag of bij de gegevensuitwisseling tussen het bekostigd onderwijs en BRON nu wel voldoende gewaarborgd is dat die gegevens niet oneigenlijk worden gebruikt voor verkeerde doelen. Op die

vraag kan ik zeggen dat is vastgesteld dat dit moet gebeuren binnen wat technisch "het doelbindingsprincipe van de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG)" heet. Dat is een bepaling die voor alle regelgeving en alle wetten geldt. Daar moet men dus binnen blijven. Dat betekent dat gegevens gebruikt kunnen worden voor bijvoorbeeld wetenschappelijk of historisch onderzoek, of voor statistische doelen. Maar het betekent ook dat die gegevensuitwisseling altijd volgens de regels van de AVG moeten plaatsvinden, en ook volgens die regels geaccepteerd kunnen worden. Ik denk dat we daarmee de privacy voldoende geborgd hebben, en voldoende geborgd hebben dat oneigenlijk gebruik van gegevens voorkomen zal worden.

De voorzitter:

U bent daarmee aan het einde gekomen van uw bijdrage. Ik heb zelf nog vragen genoteerd over de kosten, over de t-2-bekostiging en over de leenangst. Dat zijn de enige drie onderwerpen die ik hier heb aangestreept en waarbij de Kamer nog een antwoord mag verwachten.

Minister Bussemaker:

Over leenangst kunnen we elke week praten, maar ik geloof niet dat leenangst specifiek voor de associate degree een rol speelt. Uit de recente monitor die ik de Kamer heb toegestuurd weten we wel dat mbo'ers meer leenangst hebben dan havisten en vwo'ers en dat op dat punt ook nog werk aan de winkel is voor mij. Dat is niet zomaar met eenvoudige voorlichting op te lossen. Ik denk dat dit eerder een stap is waardoor het makkelijker wordt, ook voor studenten met enige leenangst, om toch de stap naar het hbo te zetten, omdat ze weten dat ze niet direct voor vier jaar hoeven te lenen maar dat ze ook voor twee jaar kunnen lenen.

Ik geloof dat het de heer Van der Molen was die vroeg naar t-2 en t-1. Dat lijkt mij echt onwenselijk, want bij de hele rijksbijdrage voor het hele onderwijs hanteren we een t-2-systematiek. Het zou heel raar zijn om nu voor een beperkt onderdeel opeens een t-1-systematiek te gaan hanteren, nog even los van het feit dat het eigenlijk helemaal niet uitvoerbaar is. Want waarom hebben we de t-2-systematiek? Omdat de gegevens dan gebaseerd zijn op een door een accountant geverifieerde set van gegevens. Als we naar t-1 gaan, zou het dus niet meer mogelijk zijn om de bekostiging te baseren op vooraf gecontroleerde gegevens. Dat zou betekenen dat men een groot deel misschien weer moet gaan terugbetalen of dat men er geld bij krijgt. Het levert enorm veel ruis en enorm veel administratieve lasten op, en ook verwarring, omdat het in de rest van het onderwijs ook niet gebeurt.

Had u nog een vraag genoteerd of was dit het, voorzitter?

De voorzitter:

Ik had van de heer Özdil nog vragen over de kosten genoteerd, maar volgens mij zijn die daarmee beantwoord. Ik probeer het altijd een beetje bij te houden om niet het risico te lopen dat mensen in de tweede termijn dezelfde vragen moeten stellen als in de eerste termijn. Ik heb nu in ieder geval alles afgestreept.

Ik kijk even naar de leden. Is er behoefte aan een tweede termijn? Die behoefte is er. Ik geef als eerste het woord aan de heer Duisenberg van de VVD-fractie. Excuus, ik geloof dat er behoefte is aan een korte schorsing.

De heer Van der Molen (CDA):

Ja, is het misschien mogelijk om even vijf minuten te schorsen? Dan kunnen we even bekijken wat er allemaal met de amendementen gedaan is en kunnen we meteen in tweede termijn helderheid geven.

De voorzitter:

Vanzelfsprekend.

De vergadering wordt van 20.40 uur tot 20.49 uur geschorst.

De voorzitter:

Ik zie dat vele leden nog belangrijke besloemeringen hebben vanavond, dus geef ik snel het woord aan de heer Duisenberg voor zijn tweede termijn.

De heer Duisenberg (VVD):

Voorzitter. Dank aan de minister voor haar beantwoording. Ik denk dat we het allemaal met elkaar eens zijn dat we met deze wet, waar volgens mij iedereen achterstaat, toewerken naar maximale kansen voor ieder talent, zoals de minister zei in haar openingswoorden. Het is goed dat we een zelfstandige opleiding maken, met een eigen arbeidsmarktpositie. Ook van de VVD is er steun voor het wetsvoorstel, maar ik denk dat we kansen hebben om het nog beter te maken, vandaar de twee amendementen.

Ik wil over het tweede nog kort iets zeggen en ik wil met name iets zeggen over het amendement op stuk nr. 9, mijn eerste amendement. Het amendement op stuk nr. 10 houdt in dat een Ad een zelfstandige opleiding kan zijn, zonder de bepaling dat er een bachelor bij is. Ik denk dat die voorwaarde een belemmering is voor het ontstaan van Ad's. De redentie van de minister is dat via de Ad sluipend rechtspersonen hoger onderwijs kunnen ontstaan. Als wij een Ad een volwaardige, zelfstandige opleiding in het hoger beroepsonderwijs vinden, dan begrijp ik niet dat een instelling wel een rechtspersoon hoger onderwijs kan worden als hij een bachelor verzorgt, maar niet als hij een associate degree verzorgt. Voor mij is het hetzelfde, want het is een zelfstandige opleiding. Daar laat ik het echter bij. Ik zal overwegen wat ik ga doen met het amendement. Ik ga het ook nog even bij de collega's checken.

Ik wil met name het pièce de resistance, het amendement op stuk nr. 9 bespreken. Daarover hebben we wat discussie gehad. Die 50% — dat blijkt uit de wetstekst en dat blijkt ook uit de beantwoording in het verslag — zal een belemmering opleveren. Volgens mij kwamen we er niet helemaal uit in de verschillende casussen. Neem Van Hall Larenstein in Leeuwarden die bij Wellant in Noord- en Zuid-Holland en in Utrecht een Ad wil starten. Het is niet duidelijk of dat kan. Aeres Hogeschool en het Groenhorst College in Barneveld? Dat zal ook belemmerd worden door deze regel. Je kunt zeggen: er is een workaroud, je kunt het met een nevenvestiging doen. Maar daarmee omzeil je alleen een te scherpe bepaling in de wet, en dat is jammer. Ik zeg tegen de heer Özdil en de minister dat als we leren in deeltijd en een leven lang leren belangrijk bevinden, het belangrijk is dat er de mogelijkheid is om dicht bij studenten — dat is vooral voor het groen onderwijs belangrijk — dit soort Ad's op te zetten. Anders moet je na je werk gaan reizen om in de hogeschoolomgeving te komen, wat die ook mag zijn, want daar zijn we niet helemaal uitgekomen vanavond.

Ik ga kijken naar mijn amendement. Daarbij wil ik de woorden van de minister onderstrepen, bevestigen dus, dat we uitgaan van een volledige verantwoordelijkheid voor de hogeschool. Ik denk echter dat die 50% zo scherp is dat de wet de ruimte zou moeten laten voor andere situaties, afhankelijk van wat nodig is. Het kan ook zijn dat het 70-30 is of 80-20 of 60-40; ik weet het niet. Ik vind dat de wet de ruimte zou moeten laten om van geval tot geval een beoordeling te maken. Ik zou over het deel van mijn amendement dat op die 50% toeziet, kunnen zeggen dat het gaat om een door de hogeronderwijsinstelling nader gemotiveerd deel. Dan zou ik iets kunnen doen in de tekst, zo van "het kan, mits de hbo-instelling dit nadrukkelijk motiveert; de minister moet deze motivatie beoordelen en neemt hierin mee dat de kwaliteit van de Ad-opleiding moet voldoen aan de standaarden van een hbo-opleiding." Die richting zou ik dan opgaan. Daarmee geef je gewoon meer ruimte om dit in deze individuele situaties wel te kunnen doen. Dan hoeven we niet via allerlei omwegen op een heel gekunstelde manier te bekijken of we deze opleidingen toch dichter bij

studenten kunnen opzetten. Daar wil ik aan werken. Ik zal mijn amendement in die zin wijzigen. Ik zal mijn collega's het gewijzigde amendement in de komende dagen toesturen.

De heer Özdil (GroenLinks):

Voorzitter. Ik wil de minister ontzettend bedanken voor haar heldere toelichting. Ik ben heel blij om te horen dat de minister onderschrijft waar de associate degree voor bedoeld en opgericht is, namelijk een hbo-gerichte eindopleiding, en dat dit ook zo moet blijven. Ik ben ook heel blij met alle toezeggingen die zij heeft gedaan.

Met betrekking tot het onderdeel over het maatschappelijk verantwoordingsbesef, dat hoe je het wendt of keert, toch een vrij ingrijpend onderdeel van deze wet is, wil ik de minister helpen. Ik wil haar extra riemen geven om toch te waarborgen dat dit goed in elkaar zit. Ik dien daarom de volgende motie in, die medeondertekend is door mijn staatsrechtelijk uitmuntend onderlegde collega's Bisschop en Van der Molen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de Raad van State eerder fundamentele kritiek uitte op de plicht van instellingen aangaande het maatschappelijk verantwoordingsbesef;

overwegende dat in lijn met deze kritiek de Eerste Kamer de minister vroeg een commissie van advies in te richten,

constaterende dat de Raad van State niet geraadpleegd is over deze commissie van advies;

verzoekt de regering, de nota van wijziging aangaande de commissie van advies en het bijbehorende toetsingskader, dat nog te ontvangen is, alsnog aan de Raad van State ter advies voor te leggen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Özdil, Bisschop en Van der Molen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 14 (34678).

De heer Beertema (PVV):

Voorzitter. Ook mijn dank aan de minister. Ik ben blij om te horen dat de associate degree eindelijk de plek krijgt die hij verdient. De aansluiting op de arbeidsmarkt, op de regionale arbeidsmarkt en de regionale economie, begint eindelijk serieus gestalte te krijgen. Door de positie tussen het mbo en het hbo wordt deze opleiding een belangrijk instrument van emancipatie en verheffing. Daar hebben we lang naar uitgekeken. Ik had het er net met de minister over dat het toch inderdaad wel mooi is om aan het eind van deze periode hiermee af te sluiten. We houden ons hier immers bezig met een nieuwe onderwijsvorm die een grote belofte inhoudt en dat is hartstikke mooi.

Het is natuurlijk jammer dat de minister niet gevoelig blijkt voor mijn patriotistische pleidooi om die mooie opleiding een mooie Nederlandse benaming te geven. Ik zou dat daarom toch graag aan de Kamer willen voorleggen in de volgende motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Engelse taal steeds dominanter wordt in het maatschappelijke verkeer ten koste van het Nederlands;

overwegende dat juist de wetgever er alles aan moet doen om de Nederlandse taal te behouden als taal van onderwijs, cultuur en wetenschap;

van mening dat bij uitstek de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een taak heeft om de positie van de Nederlandse taal te beschermen;

verzoekt de regering om de benaming "associate degree" te vervangen door een passende Nederlandstalige benaming,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Beertema. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 15 (34678).

De heer Beertema (PVV):

De minister gaat voor het laatst in haar periode deze motie afraden, dus wat mij betreft hoeft ze geen appreciatie meer te geven. Bij het scheiden van de markt is het genoeg aan mij om dat eventjes voor haar te doen.

De voorzitter:

Wellicht wordt u verrast, mijnheer Beertema. Dat weet u niet.

De heer Beertema (PVV):

Nee, vast niet.

De voorzitter:

Dat weet u niet. We gaan het zien.

De heer Futselaar (SP):

Voorzitter. Dank aan de minister voor de antwoorden. Ik denk inderdaad dat we kunnen zien dat er overall brede steun is voor het principe van de associate degree. De minister heeft veel gezegd waar de SP het mee eens kan zijn. Dat is vandaag weleens anders geweest, dus wat dat betreft ...

De minister vloog bijna uit de bocht in haar eerste zin. Zij zei daarin dat de Ad een prachtige stap is tussen mbo-4 en hbo, waarna ze even aarzelde en "-bachelor" eraan toevoegde. Ik denk dat het heel belangrijk is dat we benadrukken dat de Ad geen tussenstap tussen mbo en hbo is, maar onderdeel van het hbo. Dat is toch wel een verschil in de status die deze zou moeten krijgen.

Ik wil iets zeggen over mijn aarzeling bij de Duisenbergdiscussie. Aan de ene kant ben ik niet ongevoelig voor het argument dat we hier een mooie wet hebben die we graag willen invoeren en dat we er daarom niet te veel aan willen rommelen omdat we niet weten hoe dat uitpakt. Aan de andere kant doet locatie ertoe. Dat geldt met name voor studenten met een mbo-achtergrond, die niet zo makkelijk het halve land doorreizen, zeker niet als je regionaal kijkt. Stel dat je in principe

ruimte hebt voor een Ad in Dokkum, dan zullen die studenten die Ad toch in Leeuwarden moeten volgen, ongeacht of zij die in deeltijd volgen, waarbij ze 's avonds met de auto moeten en cetera. De enige uitzonderingen zijn, als ik de minister goed begrijp, óf een extreem uitzonderingsgeval óf de opening van een nevenvestiging door een hogeschool. Dat is niet gemakkelijk voor een hogeschool. Ik vind wel dat we ons daar nu erg in beperken. Onderwijs dicht bij de potentiële studenten is van belang en zal dat steeds meer zijn, zeker nu niet nader te noemen partijen een eind hebben gemaakt aan studiefinanciering, die het wat vanzelfsprekender maakt om te gaan wonen in de stad waar je studeert. Ik vind dit een dilemma. Ik zie de wijzigingen van de heer Duisenberg met interesse tegemoet.

De heer Van der Molen (CDA):

Voorzitter. Het doet mij natuurlijk helemaal goed dat alle voorbeelden vanavond gaan over Leeuwarden en Dokkum. Dat is op twee manieren op te vatten. Of het gaat over het fantastische Friesland, waarvan ik maar even uitga, of dat ligt wel zo aan het eind dat we daar ook aandacht aan moeten besteden. Ik kan de heer Futselaar geruststellen. Er ligt een heel nieuwe snelweg, de centrale as. Vanuit Dokkum kun je dus in zowat twintig minuten in Leeuwarden zijn. Dat moet ook wel te doen zijn. Ik sluit mij wel aan bij de opmerkingen van de heer Futselaar over wat de heer Duisenberg op tafel heeft gelegd, namelijk dat er zaken zijn die we goed moeten afwegen. Ik ben heel geïnteresseerd in de aangepaste amendementen en wil daar serieus naar kijken.

Ik dank de minister voor de monitor die zij heeft toegezegd. Er zijn toch een aantal bezwaren op tafel gelegd die ook voor ons zwaar wegen. De mogelijkheid om er na twee jaar naar te kijken, is een heel goede.

Ik snap de opmerkingen van de minister over mijn amendement. Ik houd het amendement nog even in beraad en zal kijken of het aangepast zou moeten worden. Ik zal de andere leden zo snel mogelijk ervan op de hoogte stellen wat ermee gebeurt.

Wat ik in ieder geval bij de stemmingen volgende week wil uitspreken, is het belang van de betrokkenheid van het bedrijfsleven. Daarom wil ik van de gelegenheid gebruikmaken om de volgende motie in te dienen, waarin dit ook met het oog op de monitor wordt uitgesproken.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat in het mbo het regionale bedrijfsleven nauw betrokken is bij de inrichting van het onderwijsprogramma;

tevens overwegende dat het vanwege de nauwe betrokkenheid van het mbo bij de Ad-opleidingen belangrijk is om ook hier het bedrijfsleven een duidelijke positie te geven;

verzoekt de regering:

- hbo-instellingen op te roepen het bedrijfsleven nauw te betrekken bij de vormgeving van het onderwijsprogramma van een Ad-opleiding met het oog op het kennen en kunnen van de student;
 - in de door de minister toegezegde monitor expliciet kwalitatief onderzoek te doen naar de betrokkenheid van het regionale bedrijfsleven bij de vormgeving van het onderwijs binnen de Ad-opleiding,
- en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Molen. Naar mij blijkt, wordt de indiening ervan voldoende ondersteund.

Zij krijgt nr. 16 (34678).

De heer Van der Molen (CDA):

Er staat nu alleen nog mijn naam onder de motie. Daar zullen er nog wel wat meer bij komen, vermoed ik zomaar. Op die manier hopen wij vanuit de CDA-fractie echt een dikke streep eronder te zetten dat we bij Ad-opleidingen meer betrokkenheid van het bedrijfsleven verwachten dan we tot nu toe bij het hbo zien.

De voorzitter:

De minister heeft aangegeven direct te kunnen antwoorden zodra zij ook de laatste motie heeft gekregen. Onze onvolprezen bodes hollen al heen en weer. Ik geef de minister het woord om alvast te beginnen met de twee moties die zij reeds heeft ontvangen.

Minister Bussemaker:

Voorzitter. De heer Duisenberg heeft gezegd dat hij zijn amendement op stuk nr. 9 misschien wil herformuleren, zodat het niet vanzelfsprekend of de regel wordt, maar dat het bij uitzondering in voorkomende gevallen meer dan 50% op het mbo kan zijn. Ik denk dat we dan een stuk dichter bij elkaar komen, dus ik kijk met belangstelling uit naar de herformulering van dat amendement. Ik denk dat het wel goed is om procedureel te bekijken hoe we dat doen. Zolang het een amendement blijft, wordt het ook een integraal onderdeel van het wetsvoorstel, dus dan wil ik er zelf ook even naar kijken. Ik kan mij voorstellen dat de Kamer ook in juridische en uitvoeringstechnische zin mijn mening wil horen over dat amendement. Ik hecht er wel aan om er nog een gedachtewisseling over te hebben, maar dat de Kamer desalniettemin wel volgende week over dit wetsvoorstel kan stemmen.

De heer Özdil sprak over de maatschappelijke verantwoordelijkheid en diende een motie in op stuk nr. 14 om weer terug te gaan naar de Raad van State. Ik ontraad die motie, want we moeten er toch een keer een punt achter zetten. Dit wetsvoorstel is langs de Raad van State geweest. Er is zeer uitgebreid in deze Kamer en in de Eerste Kamer over gesproken. De Eerste Kamer vroeg mij om een commissie in te stellen en om die commissie in een reguliere wet te verankeren. Dat heb ik de Eerste Kamer toegezegd. Ik heb de Eerste Kamer laten weten welke stappen die commissie gaat zetten. Dat heb ik in dit wetsvoorstel verankerd.

Als we nu weer naar de Raad van State gaan, zijn we eigenlijk weer terug bij af, en daarmee kan ik ook niet voldoen aan een grote, breed uitgesproken wens van de vorige Kamer. Ik vraag de heer Özdil ook om daarmee rekening te houden. Dit is weliswaar een nieuwe Kamer, maar op grond van onze verantwoordelijkheid tegenover het veld vind ik dat wij nu een oplossing hebben gevonden die verantwoord is en die in algemene zin tegemoetkomt aan de bezwaren die er eerder in de Tweede en de Eerste Kamer waren, terwijl tegelijkertijd de brede wil van de volksvertegenwoordiging wordt gerespecteerd.

De heer Duisenberg (VVD):

De minister zegt dat de vorige Kamer hierover heel uitgebreid heeft gedebatteerd. Daar wil ik aan toevoegen dat een extra stap die niet echt nodig is, er alleen maar toe zal leiden dat de situatie dat er bij een aantal instellingen studenten worden misleid met namen en graden, in stand wordt gehouden, want deze wet gaat pas in werking als ook dit onderdeel is aangenomen. Dan wordt de situatie dat studenten misleid worden, met een aantal maanden verlengd.

Minister Bussemaker:

Het is goed dat de heer Duisenberg dit toevoegt, want ik heb de Eerste Kamer toegezegd dat de onderdelen pas in werking gaan als dit onderdeel ook geregeld is. Ik denk dat er heel veel redenen zijn om er nu een punt achter te zetten.

Dan kom ik op de patriottistische motie van de heer Beertema op stuk nr. 15 om een Nederlandse term voor "associate degree" te bedenken. De heer Beertema heeft die naam nog niet bedacht. Wat mij betreft is dat ook niet erg zinvol, dus ik ontraad de motie. Ik zeg erbij dat ik er met de instellingen over heb gesproken, omdat ik me afvroeg of het niet zou helpen om een Nederlandse term te vinden die aantrekkelijker is. Ik heb me laten overtuigen door het internationale gebruik van deze term en het feit dat de associate degree als zodanig al bestaat. Als je al een aantal jaren de boer op bent gegaan om voorlichting te geven en dat ineens moet veranderen, heeft dat ook nadelige effecten.

Ik kan wel zeggen dat er binnenkort een KNAW-advies komt over het Engels in het hoger onderwijs. Misschien is het wel veel zinvoller om dat met elkaar te bespreken, want dan gaat het niet alleen over twee Engelse woorden en een soort opleiding, maar over het Engels in het hele onderwijs.

Met de heer Futselaar ben ik het heel nadrukkelijk eens over de Ad als onderdeel van het hbo. Het is van belang om te borgen dat de Ad op allerlei mogelijke manieren een onderdeel van het hbo is of, om het goed te zeggen, van de hbo-bachelor. Dat gaf de heer Futselaar ook aan. Nogmaals, we gaan opletten of de Ad doet wat hij moet doen en af en toe houden wij de peilstok erin.

Dan ga ik in op het amendement en de motie die door de heer Van der Molen zijn ingediend. In de motie-Van der Molen op stuk nr. 16 herken ik mij goed. Dat is dus oordeel Kamer. Ik hecht ook zeer aan de samenwerking met het bedrijfsleven. Het is prima om in de monitor expliciet kwalitatief onderzoek te doen, met name naar het regionale bedrijfsleven. Die toevoeging is voor mij belangrijk. Daar geloof ik ook echt in, voor het mbo en voor een heel groot deel van het hbo. Ik denk dat daar nog meer mogelijk is. Ik denk dat het nuttig kan zijn om daarnaar te kijken. Ik hoop of veronderstel dat de heer Van der Molen zijn amendement zal intrekken. Dit lijkt mij namelijk een heel goede vervanging van het centrale punt dat hij met zijn amendement wilde maken. Ik herhaal dat het amendement in zijn huidige vorm echt op grote bezwaren stuit.

Dat was het, voorzitter. Volgens mij hebben we een wetsvoorstel waarmee wij, misschien wel een beetje op de valreep van dit kabinet, belangrijke stappen kunnen zetten vanuit het oogpunt van de studenten, vanuit het oogpunt van de arbeidsmarkt en vanuit het oogpunt van de regionale samenwerking. De heer Beertema zei het. Ik hoop echt dat dit nu een verdere vlucht zal nemen. Wij hebben het hele proces de afgelopen tijd zorgvuldig doorlopen. Ik ga er dus van uit dat wij ook de komende tijd zorgvuldige stappen kunnen zetten om de associate degree uit te breiden en er een succes van te maken. Als de Kamer met de wet instemt, is met deze wet naar mijn mening de basis daarvoor gelegd.

De voorzitter:

De heer Duisenberg heeft toch nog een vraag voor u.

De heer Duisenberg (VVD):

Dat gaan we doen: instemmen met de wet.

Ik richt mij eigenlijk tot u, voorzitter, en tot de collega's. Ik ga proberen om het amendement goed te krijgen. Het zal echter een paar stapjes vergen en wellicht ook nog even wat overleg met het ministerie. Het is daarom mogelijk dat ik op dinsdag het verzoek doe om de stemming naar donderdag te verplaatsen. Ik wil dat alvast aangeven.

De voorzitter:

Dat is heel zorgvuldig. Dank u vriendelijk. Hiermee zijn we gekomen aan het eind van het debat.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De voorzitter:

Dit is in elk geval de laatste behandeling van een wet voor het reces. Ik dank iedereen en ik dank de minister hartelijk voor deze mijlpaal.

Minister Bussemaker:

Ik bedacht het net zelf ook. Ik denk dat de kans heel groot is dat dit mijn laatste wet is. Wij weten het niet, maar het zou ook weleens de laatste wet van dit kabinet kunnen zijn. Het is dan toch mooi om met elkaar te beseffen dat wij daarmee voor toekomstige generaties studenten een kleine mijlpaal in het onderwijs zetten.

De voorzitter:

Fantastisch.

(Geroffel op de bankjes)